

JAARPLAN 2019

inclusief meerjarige doorkijk 2020-2022

WATER VERBINDT!

9 november 2018

INHOUD

INLEIDING	4
1. SAMENVATTING	6
2. MISSIE EN VISIE	14
2.1 Missie	14
2.2 De kernwaarden uit de missie	14
3. PROGRAMMA'S 2019 / PROGRAMMAPLAN 2020-2022	17
3.1 Waterveiligheid	17
3.2 Voldoende en gezond water	21
3.3 Gezuiverd water	27
3.4 Bestuur en organisatie	31
4. FINANCIËN	36
4.1 Uitgangspunten	36
4.2 Netto lasten	37
4.3 Kostentoerekening	38
4.4 Belastingopbrengsten en tarieven	39
4.5 Investeringsuitgaven	42
4.6 Reserves en voorzieningen	44
4.7 Financiering	45
4.8 Risicoparagraaf	51
4.9 Verbonden partijen	55
5. VASTSTELLEN JAARPLAN 2019	57
BIJLAGEN	58
Bijlage 1 Investeringsplan 2019-2022	58
Bijlage 2 Jaarplan naar kosten- en opbrengstensoorten	71
Bijlage 3 Kostenverdeelstaat / Verdeling nettolasten	72
Bijlage 3 Overzicht kengetallen t.o.v. Waterschapsspiegel	73

INLEIDING

In het Jaarplan 2019 zijn de uit te voeren maatregelen opgenomen om de effecten en doelen die Noorderzijlvest nastreeft in 2019 weer te geven en welke financiële middelen daarvoor nodig zijn. Op basis daarvan worden de tarieven voor de waterschapsbelastingen in het aanstaande begrotingsjaar (2019) vastgesteld.

Water verbindt ons met onze inwoners, met onze samenwerkingspartners, toeleveranciers, bestuur en medewerkers. Samen voelen wij ons verbonden aan onze maatschappelijke rol en opgave. Onze programma's waterveiligheid, voldoende en gezond water, gezuiverd water geven deze verbinding direct weer. Samenwerken en verbinding met en tussen ons bestuur, medewerkers maar ook met onze omgeving en partners is hierbij het sleutelwoord.

Het Jaarplan 2019 kent een andere opzet dan u gewend bent, als gevolg van de veranderde aanpak van de Planning & Control cyclus (P&C). De indeling van het Jaarplan 2019 is vernieuwd met de in 2018 herziene indeling naar programma's en thema's. Het jaarplan geeft nu ook een doorkijk c.q. meerjarenraming voor de jaren 2020 – 2022.

Tenslotte is getracht de leesbaarheid en compactheid van het Jaarplan te verbeteren, waarbij:

- meer focus is op hoofdlijnen, minder details;
- een meer visuele weergave, minder tekst en cijfers;
- meer balans tussen inhoud en financiën;
- minder herhalingen.

Na de inleiding begint het Jaarplan met een samenvatting. Hierin worden de speerpunten weergegeven voor 2019 en een doorkijk naar de jaren daarna. In één oogopslag wordt weergegeven hoe Noorderzijlvest financieel in elkaar zit. Bij de eerste uitwerking van het jaarplan 2019 werd niet voldaan aan het algemeen bestuur vastgesteld financieel kader (bij de kadernota 2019-2022). Er zijn daarom bestuurlijke keuzes gemaakt over wat wel, in dit geval niet, gaan doen in 2019. Deze zijn gerubriceerd in de samenvatting.

In Hoofdstuk 2 Visie en Missie wordt beschreven vanuit welke algemene kernwaarden het waterschap Noorderzijlvest werkt.

Hoofdstuk 3 is de kern van het Jaarplan, waarbij in beeld is gebracht waar het komende jaar concreet aan gewerkt wordt en hoeveel geld daarvoor nodig is. Het hoofdstuk is ingedeeld naar de vier programma's te weten waterveiligheid, voldoende en gezond water, gezuiverd water, bestuur en organisatie.

Binnen de programma's zijn thema's uitgewerkt te weten:

- Waterveiligheid: primaire waterveiligheid, regionale waterveiligheid en calamiteitenbeheer;
- Voldoende en gezond water: klimaatadaptief watersysteem, waterkwaliteit, vaarwegen en recreatie;
- Gezuiverd water: transport, waterzuiveren, slibverwerking;
- Bestuur en organisatie: bestuur, organisatie, ondersteuning, communicatie/internationale samenwerking, verbonden partijen, duurzaamheid/energiezorg.

Hoofdstuk 4 Financiën bevat de verdere (verplichte) uitwerking. Het geeft een nader inzicht in financiële onderbouwingen, waaronder tarieven, investeringsuitgaven, reserves, financiering, risicoparagraaf en verbonden partijen. In dit hoofdstuk is tevens opgenomen de nieuwe werkwijze van voorleggen van investeringsvoorstellen, waartoe besloten is in de vergadering van 31 oktober jl. De tarieftoedeling/verordening is met ingang van 2019 gewijzigd c.q. herzien voor de tarieven waterbeheer.

Tenslotte is in hoofdstuk 5 de formele vaststelling van het Jaarplan 2019 door het Algemeen Bestuur opgenomen.

1. SAMENVATTING

VOOR HET WATERSCHAP NOORDERZIJLVEST ZIJN DE SPEERPUNTEN DE KOMENDE JAREN:

KLIMAATVERANDERING

Klimaatverandering is dit jaar (2018) zichtbaar met name door de extreem droge zomer. Alle waterschappen hebben hiermee te maken gehad.

Waterschap Noorderzijlvest gaat in waterbeheer nog meer dan nu al gedaan wordt, anticiperen op het veranderende klimaat. De prognoses laten zien dat in de toekomst de hoeveelheid en de intensiteit van de neerslag toeneemt. Daarnaast zien we 's zomers watertekorten en hittestress. De opwarming van de aarde en stijging van de zeespiegel heeft ook zijn effect op de waterveiligheid. Samen met andere regionale overheden, belangenorganisaties en burgers zullen we in de komende jaren onderzoeken hoe wij zowel in bebouwde als landelijke gebieden kunnen anticiperen op deze ontwikkeling.

DUURZAAMHEID

Ons streven is om in 2025 100 % energieneutraal te zijn. We kijken daarbij welke bijdrage we zelf kunnen leveren aan opwekking van duurzame energie (zon/wind) in het kader van de zogenaamde energietransitie en wat onze rol hierin is. Circulaire economie is het derde onderdeel van de bestuurlijke afspraken over duurzaamheid. Het gaat hierbij om het hergebruik van grondstoffen

OMGEVINGSWET

Halverwege 2021 wordt de Omgevingswet van kracht. De Omgevingswet moet zorgen voor een integrale benadering van de leefomgeving en de besluitvorming over projecten versnellen en verbeteren. De wet stelt hoge eisen aan de samenwerking in de keten van overheden. Omgevingsvisies en –plannen van derden worden gezamenlijk ontwikkeld. Dit vraagt om afstemming over de wijze van samenwerken.

MEDEWERKERS

We kunnen waterbeheer en zuiveren alleen zijn werk laten doen met de inzet van kundige, ervaren en gedreven medewerkers, die betrokken zijn bij onze inwoners en bij elkaar. We investeren daarom continu in ons kostbare menselijke kapitaal en daarbij hoort een HR visie. In succesvol vinden en binden.

FINANCIËN

Met de toekomstige ontwikkelingen zijn er ook zorgen. In 2018 en 2019 worden omvangrijke investeringen gedaan in met name de waterkeringen. Ook de jaren erna is het investeringsprogramma goed gevuld. Dit betekent een toekomstige verhoging van de kapitaallasten (verhoging tarieven), zorg

om de schuldenlast, zorg om het weerstandsvermogen voor watersysteem enz. Dit vraagt om monitoring en sturing van zowel het bestuur als de ambtelijke organisatie. De aanpaste P&C-cyclus kan hierbij een belangrijke hulpmiddel zijn.

SAMENWERKINGEN

Op diverse vlakken werkt Noorderzijlvest samen, zoals bij het Noordelijk Belasting Kantoor, het samenwerkingsverband Waterketen Groningen-Noord Drenthe, samenwerkingen met onze omliggende waterschappen Hunze & Aa's en Wetterskip Fryslân, het Waterschapshuis. We zullen ons blijven inspannen om waar mogelijk verdere samenwerkingen te gaan realiseren teneinde efficiency en samenwerkingsvoordelen te behalen.

ASSETMANAGEMENT

Noorderzijlvest beheert vele objecten (assets) en wil de prestaties van haar assets als systeem, nu en in de toekomst, beheren en optimaliseren onder maatschappelijk aanvaardbare risico's. Aan de hand van assetmanagement werken wij aan de continue verbetering van onze processen.

WATERKERINGEN

In het kader van het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP) zijn prioriteiten gesteld inde te nemen maatregelen aan de primaire keringen in Nederland. Voor het beheergebied van Noorderzijlvest is de verbetering van de zeekering tussen de Eemshaven en Delfzijl ter hand genomen. De afronding is voorzien eind 2019. De voorbereidende werkzaamheden voor de verbetering van de Lauwersmeerdijk zijn tevens gestart.

Daarnaast wordt volop gewerkt aan de aanpak en verbetering van onze regionale keringen, al dan niet gecombineerd met de realisatie van nieuwe waterbergingsgebieden.

KRW

Er is naast de inrichting van natuurvriendelijke oevers gestart met de uitvoering van KRW-maatregelen in en om het Paterswoldsemeer en in het Zuidelijk Westerkwartier. Daarnaast besteden we aandacht aan het beekherstel en de vispasseerbaarheid van onze wateren. Binnen de doelstellingen vanuit de Kaderrichtlijn Water wordt de komende jaren met medeoverheden en de landbouwsector invulling gegeven aan het Deltaprogramma Agrarisch Waterbeheer (DAW) en het programma Gouden Gronden.

FINANCIËLE DOORKIJK KOMENDE JAREN:

TABEL: NETTO LASTEN ONTWIKKELING

In € miljoen	Personeelskosten	Goederen & Diensten	Kapitaallasten	Toevoeging voorzieningen	Totale lasten	Baten	Netto lasten
2016	20,4	30,2	21,9	1,4	73,9	18,7	55,2
2017	22,3	31,8	21,5	1,4	77,0	17,0	59,9
2018	23,3	30,0	23,0	0	76,3	14,4	61,9
2019	26,7	30,8	24,3	0	81,8	14,9	66,9
2020	27,1	32,3	27,5	0	86,9	15,1	71,8
2021	27,5	32,9	29,1	0	89,5	15,5	74,0
2022	28,1	32,9	30,9	0	91,9	15,7	76,2

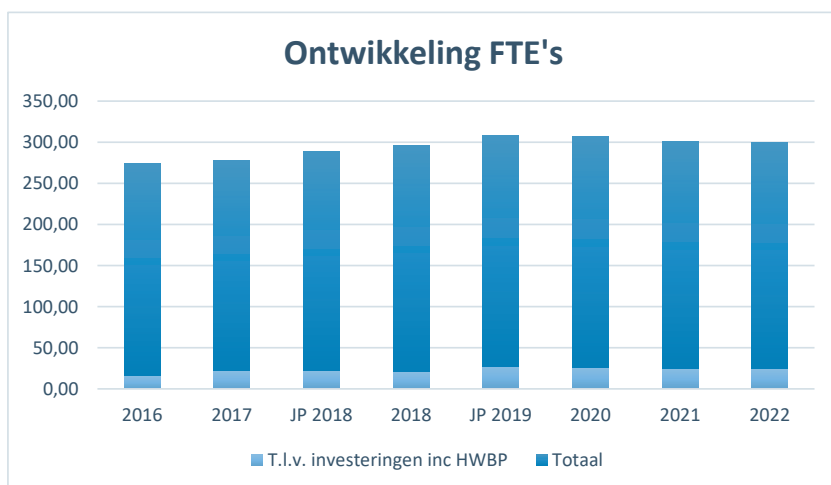

De personeelskosten en kapitaallasten zijn voor het grootste deel verantwoordelijk voor de toename in netto lasten van 2016-2022. Hieronder volgt een korte uiteenzetting van de ontwikkeling van aantallen FTE en investeringsuitgaven voor de komende jaren.

TABEL: AANTALLEN PERSONEELSLEDEN ONTWIKKELING

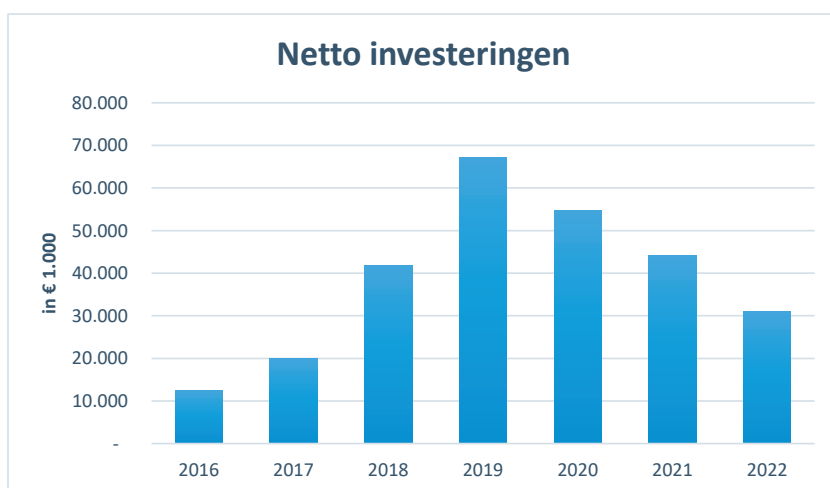
FTE	2016 31-dec Werkelijk	2017 31-dec Werkelijk	JP 2018	2018 31-dec Verwachting	JP 2019	2020	2021	2022
Waterbeheer	137,8	141,9	148,6	149,8	158,8	158,8	154,8	154,8
Zuiveren	55,5	54,8	57,8	61,8	62,4	62,4	61,4	60,4
Best. & Org + Mgmt	80,3	81,1	81,8	84,1	86,8	85,8	84,8	84,8
Totaal	273,6	277,8	288,2	295,6	307,9	306,9	300,9	299,9
Waarvan:								
T.l.v. investeringen incl HWBP	16,8	22,1	22,2	21,0	27,8	26,0	25,1	24,3
Gedetacheerd	6,0	5,4	4,1	6,0	4,0	4,0	4,0	4,0

GRAFIEK: ONTWIKKELING FTE'S

TABEL: NETTO INVESTERINGSUITGAVEN ONTWIKKELING

In € miljoen	INVESTERINGEN				
	Besteding	Bijdrage derden	Saldo	Geactiveerde lasten	Netto Investeringsen
2016	28,9	17,8	11,1	1,2	12,4
2017	45,6	27,3	18,3	1,6	20,0
2018	72,0	32,0	40,1	1,6	41,7
2019	116,3	51,1	65,2	2,4	67,6
2020	59,6	5,9	53,7	2,1	55,8
2021	49,0	6,8	42,2	2,1	44,3
2022	56,7	27,5	29,2	1,9	31,1

De investeringsuitgaven zijn in de jaren 2018 – 2021 zeer omvangrijk vanwege grote investeringsprojecten voor waterkeringen.

TABEL: OVERZICHT TARIEVEN ONTWIKKELING

Heffing/categorie	heffings-eenheid	Jaarplan 2019	Jaarplan 2018	% Mutatie	% mutatie ivm kosten toedeling	2020	2021	2022
Watersysteemheffing								
Ingezetenen	in € per woonruimte	82,53	65,61	25,8	19,6	92,02	96,51	99,99
Gebouwd - binnendijks	in % WOZ - waarde	0,0569	0,0608	-6,4	-9,5	0,06	0,06	0,07
Gebouwd - buitendijks	in % WOZ - waarde	0,0142	0,0152	-6,6	-9,9	0,02	0,02	0,02
Ongebouwd - binnendijks	in € per ha	69,38	62,61	10,8	1,1	78,14	82,33	85,61
Ongebouwd - wegen	in € per ha	138,76	125,22	10,8	1,1	156,28	164,66	171,22
Ongebouwd - buitendijks	in € per ha	17,35	15,65	10,9	1,2	19,54	20,58	21,40
Natuur	in € per ha	5,29	3,36	57,4	52,4	5,95	6,26	6,51
Verontreinigingsheffing								
	in € per v.e.	64,11	62,48	2,6	0	65,73	67,70	69,33
Zuiveringsheffing								
	in € per v.e.	64,11	62,48	2,6	0	65,73	67,70	69,33

Voor de onderscheiden categorieën belastingbetalers binnen de taak watersysteem verschillen de stijgingspercentages voor de tarieven. Het verschil wordt hoofdzakelijk veroorzaakt door de nieuwe kostentoedelingsverordening, die ingaat per 1 januari 2019. Deze verordening is op 19 september 2018 door het algemeen bestuur vastgesteld. De verdeling over de categorieën is hierdoor gewijzigd.

TABEL: KOSTENDELING

KOSTENTOEDELING		
Categorie	2014	2019
Ingezetenen	25,0%	30,0%
Gebouwd	55,9%	50,6%
Ongebouwd	18,9%	19,1%
Natuur	0,2%	0,3%
Totaal	100,0%	100,0%

In de tabel “overzicht tarieven” staat in de kolom “% mutatie i.v.m. kostentoedeling” aangegeven welk deel van de stijging het effect is van de nieuwe kostentoedeling.

De netto lasten van de taak zuiveren stijgen met 8,5% ten opzichte van 2018. Door onttrekking uit de reserve van € 1,9 mln stijgt het tarief met 2,6% ten opzichte van 2018.

DE SPEERPUNTEN VAN DE PROGRAMMA'S VOOR 2019:

WATERVEILIGHEID

- Afronding van het project Dijkversterking Eemshaven-Delfzijl;
- Beoordeling dijktraject Eemshaven-Lauwersmeer;
- Afronding van het project versterking keringen noordelijke Eemskanaalkade;
- Versterking van kaden rond het Lauwersmeer;
- Capaciteitsvergroting gemaal Schaphalsterzijl;
- Inrichten van waterbergingsgebieden Bakkerom en De Dijken en voortgang Dwarsdiep.

VOLDOENDE EN GEZOND WATER

- Peilbesluiten binnen de Driepolders worden in procedure gebracht;
- Herinrichting van de Westeremdermaar;
- Herstel kades in Schouwerzijl en Niezijl;
- Uitvoeren van stresstesten;
- Renoveren en vervangen van gemalen (spuikoker Cleveringsluizen, besturing Den Deel, Noorddijk, Spijksterpompen, het Anker, de Rollen);
- Aanleggen natuurvriendelijke watergangen (17 km in 2018/2019);
- Start project uitvoering kwaliteitsverbetering Paterswoldsemeer;
- Start project uitvoering oplossen vismigratieknelpunten;
- Voortzetting project Erfemissie in Drenthe;
- Start monitoring van medicijnresten;
- Uitvoering project Renovatie Bruggen.

GEZUIVERD WATER

- Renovatie rioolgemalen;
- Inzet effluent RWZI naar evt. industriewaterinstallatie North Water;
- Herijking en vaststellen van lange termijn slibverwerking;
- Aanleg persleiding RWZI Eemshaven naar rioolgemaal Godlinze;
- Groot onderhoud RWZI Garmerwolde;
- Vervangen procesautomatisering RWZI;
- Vervangen kamerfilterpersen door membraamfilterpersen RWZI.

BESTUUR EN ORGANISATIE

- Verkiezingen;
- Start opstellen nieuw Waterbeheerprogramma;
- Sturing- en managementfilosofie HRM;
- Voldoen aan eisen digitale dienstverlening (E-overheid)/digitalisering werkprocessen;
- Klantwaardering minimaal cijfer 7.

SCENARIO'S:

Bij de eerste uitwerking van het Jaarplan 2019 kwamen we boven het door het algemeen bestuur vastgesteld financieel kader (bij de Kadernota 2019-2022). Er zijn daarom bestuurlijke keuzes gemaakt over wat we wel, in dit geval niet, gaan doen in 2019.

Uit een inventarisatie van mogelijke scenario's zijn de volgende keuzes gemaakt en verwerkt in het jaarplan 2019:

Primaire waterveiligheid: Deel van de asfaltwerkzaamheden uitstel naar 2020.	Effect - € 100 K
Regionale waterveiligheid: Deel van de baggerwerkzaamheden (totaal € 1,1 M) niet in 2019	Effect - € 525 K
Voldoende en gezond water: Anders vormgeven onderzoek optimale waterpeilen	Effect - € 163 K
Bruggen: Voor bruggen renovatie is een bedrag van € 3,5 M opgenomen. In de exploitatiekosten is extra onderhoud doorgeschoven.	Effect - € 460 K
DAW nutriënten: 1 FTE. minder	Effect - € 70 K
Totaal	Effect - € 1.318 K

FINANCIËN IN 2019

De afbeelding op de volgende pagina geeft het jaarplan 2019 in één oogopslag weer. Bij de berekening van de tarieven is uitgegaan van de nieuwe Kostentoedelingsverordening.

BEGROTINGSOVERZICHT 2019

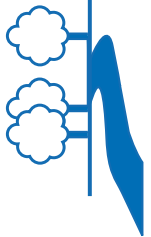
INKOMSTEN IN MILJOENEN

WATERSYSTEEMBEHEER	39,6
ZUIVERINGSBEHEER	25,4
TOTAAL	65,0
INZET RESERVES	1,9
TOTAAL	66,9

UITGAVEN IN MILJOENEN

WATERVEILIGHEID	9,0
VOLDOENDE WATER	20,1
SCHOON WATER	17,6
BESTUUR EN ORGANISATIE	20,2
TOTAAL	66,9

Ontwikkeling belastingdruk in euro

Meerpersoons huishoudens (eigen woning)	Meerpersoons huishoudens (huurwoning)	Agrarisch bedrijf	Natuur	Wegbeheer	MKB bedrijf (zonder woning)
					
2019 € 389	2019 € 275	2019 € 6.053	2019 € 265	2019 € 138.800	2019 € 1.779

2. MISSIE EN VISIE

2.1 MISSIE

WATERSCHAP NOORDERZIJLVEST STAAT VOOR VEILIG, VOLDOENDE EN SCHOON WATER VOOR ALLE INGEZETENEN.

WIJ CREËREN Hiermee een basis voor een gezonde toekomstbestendige leef-, woon- en werkomgeving in Groningen en Noord-Drenthe.

WIJ ZIJN TRANSPARANT, RESULTAATGERICHT EN KOSTENEFFICIËNT OP EEN INNOVATIEVE, MAATSCHAPPELIJK VERANTWOORDE EN DUURZAME WIJZE, IN SAMENWERKING MET ONZE PARTNERS.

WIJ WILLEN ZICHTBAAR ZIJN VOOR ONZE OMGEVING.

2.2 DE KERNWAARDEN UIT DE MISSIE

VEILIG, VOLDOENDE EN SCHOON WATER

Veiligheid betekent voor ons: de inwoners van ons gebied kunnen veilig wonen, werken en recreëren, dankzij de keuzes die gemaakt zijn bij de waterhuishoudkundige inrichting. Onze dijken kunnen uitzonderlijke stormen trotseren en een (extreme) hoogwatersituatie op zee aan, met een overstromingskans van het achterliggende gebied van 'eens in de 3.000 tot 10.000 jaar'. Onze kaden zijn zo sterk en hoog dat zij het water in onze kanalen en boezem kunnen keren tot en met de zware belasting bij situaties die maar eens in de 100 tot 300 jaar voorkomen. Voor een aantal kadetrajecten is een veiligheidsnorm van eens in de 1000 jaar gewenst. Het is een taak van het waterschap om veiligheid van dit niveau te waarborgen.

Het watersysteem moet voldoende en schoon water bevatten. Voor mens en dier, voor natuur en landbouw en om de gewenste gebruiksfuncties mogelijk te maken, maar dan wel op de plaatsen die daar het meest geschikt voor zijn.

'Voldoende water' betekent in de praktijk meestal: 's winters niet te nat en 's zomers niet te droog. Dat bereiken we door overtollig water af te voeren, door bij gebrek aan water het langer vast te houden of het aan te voeren vanuit het IJsselmeer. Zo is er het gehele jaar voldoende water voor inwoners en gebruikers in ons beheergebied. De maatregelen die we kunnen nemen, zijn niet onbegrensd; 'droge voeten houden' is het motto, maar af en toe moeten daarvoor de laarzen wel aan. Zolang de veiligheid maar niet in het geding komt, dat is de belangrijkste norm.

GEZONDE EN TOEKOMSTBESTENDIGE OMGEVING

Een gezonde, toekomstbestendige leefomgeving, wat betekent dat voor de invulling van onze taak? Daar willen we op een zodanige wijze invulling aan geven, dat we bij alles wat we doen rekening houden met en voorbereid zijn op de gevolgen voor de toekomst. Problemen zijn er om aan te

pakken, niet om af te wentelen, over te laten aan anderen of te verschuiven in ruimte of tijd. We hebben respect voor natuurlijke situaties (watersystemen), waarin op een verantwoorde manier gebruik wordt gemaakt van water als een natuurlijke bron. De duurzame ontwikkeling van een gezonde, toekomstbestendige omgeving om in te leven, wonen en werken staat of valt in onze ogen met bewustwording en gedragsverandering.

Ons product 'veilig, voldoende en schoon water' draagt bij aan een gezonde, toekomstbestendige leefomgeving. De leefbaarheid van die omgeving continu verbeteren, daar gaat het om. De juiste aanpassingen in het waterbeheer kunnen een omgeving creëren, waar mens en dier op een gezonde wijze gebruik van kunnen maken. Het watersysteem moet op een dusdanige manier ingericht worden, dat het opgewassen is en blijft tegen de effecten van klimatologische veranderingen en menselijk gedrag, ook bij demografische ontwikkelingen of veranderend gebruik.

TRANSPARANT

We willen een zichtbare, open en toegankelijke organisatie zijn, zowel wat het bestuur als de ambtelijke dienst betreft. We handelen volgens algemeen aanvaarde sociale en ethische normen, waarbij we het belangrijk vinden dat we altijd kunnen uitleggen en verantwoorden waarom we iets doen of gaan doen.

RESULTAATGERICHT

Onder resultaatgericht verstaan wij: het behalen van vooraf duidelijk gedefinieerde doelen en resultaten, binnen de afgesproken kaders op het gebied van kwaliteit, tijd en middelen.

KOSTENEFFICIËNT

(Kosten)efficiënt werken houdt voor ons in: al onze taken zó uitvoeren dat het gewenste resultaat bereikt wordt, inclusief de vooraf gestelde kwaliteitseisen, met zo weinig mogelijk middelen en inspanning. Waarbij 'inspanning' niet staat voor moeite, maar voor de kosten die per definitie verbonden zijn aan elke inzet van medewerkers.

INNOVATIEF

Het begrip 'innovatie' omvat wat ons betreft het geheel aan handelingen van ons waterschap 'als onderneming'; voortdurend gericht op vernieuwende verbeteringen van producten, diensten, processen, enzovoorts. Innovatie is meer dan alleen een puur technische verbetering.

Met het oog op de huidige tijdgeest zijn de vernieuwingen waar Noorderzijlvest aan werkt juist dingen als: blijven bij de innovatieve ontwikkelingen op het gebied van procesmatig werken en projectmatig werken, efficiëntie en kostenreductie en sociale betrokkenheid bevorderen.

MAATSCHAPPELIJK VERANTWOORD

Maatschappelijk verantwoord handelen is in onze ogen gericht op drie gelijkwaardige dingen, vaak aangeduid met de drie p's van wat internationaal de Triple P-benadering heet: Profit, People, Planet. Het gaat om de balans: economische prestaties leveren, je als organisatie ondernemend gedragen (Profit), met respect voor de sociale kant (People), met respect voor de natuurlijke elementen als aarde, water en klimaat (Planet). Noorderzijlvest voert zijn kernactiviteiten uit op een maatschappelijk verantwoorde en betrokken manier, dus ook met aandacht voor de drie P's. Wij nemen onze verantwoordelijkheid ten aanzien van het milieu en de sociale context. Bovendien zijn wij ons er altijd van bewust dat we onze taken uitvoeren met de inzet van publieke middelen.

SAMENWERKINGSGERICHT

Ook wanneer de samenwerking met anderen een onderwerp betreft dat niet direct van belang is voor onze eigen organisatie, willen we graag bijdragen aan het gezamenlijke resultaat en de totstandkoming van een effectief werk- en leefklimaat. We vinden het belangrijk om ons in te leven in de behoeften van de (interne) klant, maar net zo goed in die van (externe) belangenorganisaties en medeoverheden, regionaal en landelijk.

3. PROGRAMMA'S 2019 / PROGRAMMAPLAN 2020-2022

3.1 WATERVEILIGHEID

THEMA 1.A - PRIMAIRE WATERVEILIGHEID (PRIMAIRE KERINGEN)

DOEL

HET VOORKOMEN VAN OVERSTROMINGEN, WAARBIJ ONZE ZEEDIJK VOLDOET AAN DE WETTELIJKE VEILIGHEIDSNORM EN AARDBEVINGSBESTENDIG IS.

Bescherming tegen overstromingen, vanuit zee of vanuit de binnenwateren, is een kerntaak van het waterschap Noorderzijlvest. Preventie, een calamiteit proberen te voorkomen, heeft daarbij de hoogste prioriteit. Volledige garantie kunnen we niet geven. Daarom blijft het onverminderd belangrijk om de maatregelen te nemen die de schadelijke gevolgen zo veel mogelijk kunnen beperken.

In 2017 zijn nieuwe normen vastgesteld voor de primaire keringen. We weten dat onze primaire kering niet voldoet aan de nieuwe en oude normering op de dijktrajecten Lauwersmeer en Eemshaven - Delfzijl. In 2019 wordt verder gewerkt aan de versterkingen van deze trajecten. Het derde traject vanaf de Eemshaven tot het Lauwersmeer wordt nu getoetst aan de nieuwe normering.

Maatregelen in 2019

- Eind 2019 is de uitvoering van de dijkversterking van het traject Eemshaven - Delfzijl afgerond. De buitenbekleding wordt vervangen en over de gehele lengte wordt de steunberm verbreed. De dijk wordt verhoogd met twee meter in Delfzijl en aflopend naar de Eemhaven met enkele centimeters.
- In het kader van het dijkverbeteringsproject Eemshaven-Delfzijl is een langjarig meetproject gestart gericht op het verkrijgen van meer kennis en inzicht in de hydraulische belasting van dijken. In 2019 volgen de laatste aanpassingen van dit monitoringssysteem aan de nieuwe dijk.
- De verkenningsfase voor de dijkversterking van de Lauwersmeerdijk gaat verder in 2019. Op basis van de nadere analyse waterveiligheid uit 2018 wordt gestart met de uitwerking van de mogelijke maatregelen en vindt afstemming plaats met de omgeving. Samen met de provincie Groningen oriënteert het waterschap zich op mogelijkheden voor natuurontwikkeling en duurzame energie. De totale verkenningsfase wordt afgerond met een bestuurlijk gedragen voorkeursalternatief eind 2019.
- De veiligheidsbeoordeling van de primaire kering gaat verder in 2019. In 2019 wordt met behulp van het wettelijk beoordelingsinstrumentarium gewerkt aan de beoordeling van dijktraject 6-7 dat loopt vanaf de Eemshaven tot het Lauwersmeer. Het grootste deel van de beoordeling vindt

plaatst in 2019, zodat in 2020 bekend is of dijktraject 6-7 voldoet aan de nieuwe normering. Met het waterschap Hunze en Aa's en wetterskip Fryslân wordt zoveel mogelijk samengewerkt in de (systematiek van) beoordeling.

- Conform het kader Zorgplicht gericht op de primaire waterkeringen is Noorderzijlvest verplicht jaarlijks een veiligheidsrapportage op te stellen. Zowel de staat van de keringen als de vorderingen van eventuele versterkingswerken zijn hierin opgenomen.
- In 2018 heeft de Inspectie, Leefomgeving en Transport (ILT) beoordeeld hoe Noorderzijlvest de zorgplicht oppakt. De verbeterpunten uit deze inspectie worden in 2019 uitgewerkt, inclusief een actualisatie van het beheer en onderhoud.

Maatregelen na 2019

- Na oplevering van het dijkverbeteringsproject Eemshaven-Delfzijl in 2019 wordt ook dit traject beoordeeld volgens het wettelijk beoordelingsinstrumentarium. In 2022 leveren we het actuele waterveiligheidsbeeld van onze gehele primaire zekering op aan de minister van Infrastructuur en Waterstaat.
- Voor 2020-2021 staat de planfase van de dijkverbetering Lauwersmeerdijk gepland, de uitvoering vindt plaats in 2022-2024.

THEMA 1.B - REGIONALE WATERVEILIGHEID (REGIONALE KERINGEN)

DOEL

STRUCTURELE TOETSING, BEHEER EN ONDERHOUD VAN REGIONALE KERINGEN DIE VOLDOEN AAN DE VEILIGHEIDSNORMEN VOOR REGIONALE KERINGEN ZOALS VASTGELEGD DOOR DE PROVINCIES.

De bestuurlijke afspraak met de provincie Groningen is gemaakt om de noordelijke Eemskanaalkade en de keringen rondom de stad voor 1 januari 2019 op orde te hebben. De versterkingsopgave is in 2018 verder voortgezet met als resultaat dat het merendeel van de dijktrajecten inmiddels op orde is dan wel eind 2018 op orde is. De uitzonderingen staan hieronder vermeld. Voor de keringen rondom het Lauwersmeer en in de Electra- en Fivelingoboezem is de bestuurlijke afspraak gemaakt om voor 1 januari 2020 de keringen op orde te hebben. De voorbereidingen zijn reeds gestart. De werkzaamheden in 2019 en erna staan eveneens hieronder vermeld. Om te voldoen aan de veiligheidsnormen voor de regionale keringen dienen eveneens tijdig de juiste watersysteem maatregelen uitgevoerd te worden. Na de besluitvorming over het Droge Voeten 2050 maatregelenpakket in 2014 zijn we gestart met de voorbereiding. De nodige werkzaamheden om te komen tot realisatie lopen door tot na 2019.

Maatregelen in 2019

- De tweede fase van het baggeren van het Damsterdiep is eind 2018 afgerond. De baggerspecie wordt in het depot nabij Garmerwolde ingedroogd. Na indroging wordt deze verwerkt in het grondlichaam van de Eemskanaalkade. In afwachting van voldoende droging en rijping van de baggerspecie, wordt naar verwachting in de tweede helft van 2019 gestart met de kadeversterking.
- Op traject 3 en 4 van het Eemskanaal worden overkluizingen versterkt. Mogelijk moet nog een aantal kilometers bestaande stalen damwand worden vervangen die alsnog afgekeurd zijn. Nabij de Groevesluis vindt enige uitloop van de werkzaamheden plaats naar 2019, mede als gevolg van technische complexiteit in relatie tot de bodemopbouw.
- Een toetsing van aardbevingsbestendigheid van de kunstwerken in het Eemskanaal vindt in 2018 plaats. Indien hieruit blijkt dat maatregelen noodzakelijk zijn, worden die vanaf 2019 opgepakt.
- Als gevolg van stedelijke ontwikkelingen pakt Noorderzijlvest enkele trajecten op met de gemeente Groningen, waardoor de realisatie na 1 januari 2019 zal plaatsvinden.
- De overige regionale keringen (Fivelingo en Electraboezem) zijn getoetst, zitten in de engineeringfase en worden in clusters versterkt. De start van de realisatiefase van de eerste cluster staat gepland in het najaar van 2018. De realisatiefase loopt door in 2019.
- De kaden rond het Lauwersmeer (32km) bevinden zich in de engineeringfase. De realisatiefase voor de kaden rondom het Lauwersmeer is in het najaar van 2018 gestart en loopt in 2019 door;
- Deelgebied 4 (rondom Zoutkamp) van de versterkingsopgave rondom het Lauwersmeer is sterk afhankelijk van de te kiezen variant voor de maatregel capaciteitsuitbreiding HD Louwes. De kredietaanvraag zal in de loop van 2019 plaatsvinden.
- De uitvoering van de capaciteitsvergroting van gemaal Schaphalsterzijl start in 2019.
- In 2019 starten we met de uitvoering van de waterbergingsgebieden Bakkerom/De Dijken en voortgang Dwarsdiep in het Zuidelijk Westerkwartier. De uitvoering loopt door tot in 2020.
- Het uitwerken van de bestekken en het doorlopen van de benodigde procedures van de voorkeursvariant van de DV2050 maatregel 'Optimalisatie Onlanden' vindt in 2019 plaats.
- De implementatie van de Droge Voeten maatregel 'maalstop' continueren we in 2019.
- De voorkeursvariant voor de maatregel 'uitbreiding gemaalcapaciteit H.D. Louwes' wordt in 2019 samen met de betrokken partners in de omgeving nader uitgewerkt.
- Het muskusrattenbeheer te intensiveren om zo het landelijk doel van 0,15 vangsten per kilometer watergang in 2022 te halen en daarmee de stap naar het uiteindelijke niveau van "complete removal" kleiner te maken.

- Afronding van de implementatie van de netcentrische werkwijze met betrekking tot crisisbeheersing.

Maatregelen na 2019

- Maatregelen die nodig zijn voor de tweede toetsronde van de regionale keringen worden tijdig opgestart om uiterlijk voor 1 januari 2023 de resultaten te kunnen voorleggen aan de provincie.
- Vanaf 2020 starten we met de uitvoering van het waterbergingsgebied Dwarsdiep het Zuidelijk Westerkwartier.
- De realisatie van de maatregel 'Optimalisatie Onlanden' start vanaf 2020 en loopt door tot in 2021.
- De realisatie van de voorkeursvariant voor 'Uitbreiding gemaalcapaciteit H.D. Louwes' start uiterlijk 2022.

KOSTEN PROGRAMMA WATERVEILIGHEID

In onderstaande tabel zijn de netto lasten van het programma Waterveiligheid voor de Begroting 2019 weergegeven en ter vergelijking de werkelijke netto lasten 2017 en begroting 2018 met een doorkijk naar 2020-2022.

In € 1000	Personeelskosten	Goederen & Diensten	Kapitaal-lasten	Totaal lasten	Baten	Netto lasten
Jaarrap. 2017	3.473	997	3.756	8.226	1.348	6.878
Jaarplan 2018	3.264	1.030	5.126	9.421	1.435	7.985
Jaarplan 2019	3.292	941	6.290	10.522	1.521	9.001
2020	3.339	1.050	7.934	12.324	796	11.528
2021	3.398	960	8.306	12.664	631	12.033
2022	3.479	970	8.066	12.514	632	11.882

Onderstaande tabel geeft de geplande netto investeringen van het programma Waterveiligheid weer met het begrote uitgavenverloop over de jaren.

In € 1.000	INVESTERINGEN		
	Bestedingincl. uren en rente	Bijdrage derden	Totaal
Jaarplan 2018	59.057	44.750	14.307
Jaarplan 2019	82.583	48.401	34.182
2020	8.423	3.190	5.233
2021	6.826	3.540	3.286
2022	24.426	19.260	5.166

3.2 VOLDOENDE EN GEZOND WATER

THEMA 2.A - KLIMAAT ADAPTIEF WATERSYSTEEM

DOEL

HET REALISEREN VAN EEN OPTIMAAL EN EFFICIËNT WATERBEHEER; DAT WIL ZEGGEN, GEDURENDE HET GEHELE JAAR VOLDOENDE EN SCHOON WATER VOOR ALLE GEBRUIKS-FUNCTIES IN ONS BEHEERGEBIED, TEGEN ZO LAAG MOGELIJKE MAATSCHAPPELIJKE KOSTEN.

Maatregelen in 2019

- Exoten zoals bijvoorbeeld de grote watervanell worden bestreden in de hoofdwatervanellen door deze zo grondig mogelijk te verwijderen.
- Er wordt een pilot uitgevoerd om de aangelegde natuurvriendelijke oevers te beheren en onderhouden. Ook monitoring maakt hier onderdeel van uit.
- Peilbesluiten binnen de polders Vredewold, Zuidhorner Zuidpolder, Fanerpolder, Lagemeeden, Nienoord en Lettelbert (Driepolders) worden in het eerste kwartaal van 2019 in procedure gebracht. De noodzakelijke waterhuishoudkundige maatregelen worden in 2019 uitgewerkt in een bestek en vervolgens uitgevoerd. Onderdeel van dit peilbesluit is ook het waterbergingsgebied Driepolders.
- Om de inzet van waterberging De Dijken-Bakkerom mogelijk te maken en peilen in te stellen is een peilbesluit noodzakelijk. Dit peilbesluit wordt medio 2019 in procedure gebracht.
- Het peilbesluit voor polder De Deltre is vergevorderd. Volgens planning wordt dit peilbesluit in het eerste kwartaal van 2019 in procedure gebracht. Het opstellen van de peilbesluiten 1e schil en Hemert zijn in het laatste kwartaal van 2018 gestart. Naar verwachting kan medio 2019 de vaststellingsprocedure starten. Resultaten van de peilbesluiten zijn geactualiseerde waterpeilen en inzicht in de maatregelen die nodig zijn om deze peilen in te stellen.
- Voor maatregelen vanuit het peilbesluit Smilde-7 blokkenpolder wordt voor 2019 een uitvoeringskrediet aangevraagd.
- Voor waterstructuurplan Eemshaven worden de meetresultaten van de afgelopen jaren geanalyseerd. De uitkomsten daarvan dienen voor een nieuw plan voor de waterhuishouding in de Eemshaven.
- De uitvoering van waterstructuurplan Westrand wordt voorbereid. Samen met de gemeente Groningen realiseren wij een robuust en toekomstbestendig watersysteem in de westelijke wijken van Groningen. Dit doen wij door optimalisatie van het huidige systeem, knelpunten op te lossen en het watersysteem zoveel mogelijk zelfvoorzienend te maken. Uitvoering nog in 2018.

- We participeren in planvormingsprojecten van derden wat betreft waterhuishoudkundige initiatieven (provincie Groningen, provincie Drenthe, natuurmonumenten, stichting Groninger Molenpolders) zoals herinrichtingen Molentilsterpolder, Hondstong/Bongeveen en Deikum.
- Het Groninger Landschap heeft een Hunzevisie 2030 opgesteld. Zij wil samen met de gemeente Groningen en de waterschappen Hunze en Aa's en Noorderzijlvest het plan Hunzeboord als onderdeel van de Hunzevisie verder uitwerken. Binnen de visie van het Groninger Landschap willen wij onze doelstellingen realiseren. In dit plan wordt onder andere invulling gegeven aan stedelijk waterbeheer en ruimtelijke adaptatie.
- Voor de herinrichting van delen van het Helwerdermaar wordt de planvorming afgerond. Tevens wordt de herinrichting van het Westeremdermaar uitgevoerd. Dit zal bestaan uit baggerwerkzaamheden en herstellen taluds, daar waar mogelijk in de vorm van aanleg van natuurvriendelijke oevers.
- Het herstel van de kades in Schouwerzijl en Niezijl wordt in 2018 uitgevoerd, afronding vindt in 2019 plaats.
- Voor de kades gelegen in bebouwd gebied wordt in 2019 een inventariserend onderzoek uitgevoerd.
- In 2018 is begonnen met het project klimaatadaptatie. Onderdeel hiervan zijn stresstesten, die in samenwerking met gemeentes gedaan zullen worden.
- De besturing van gemaal Den Deel wordt vervangen.
- In de Cleveringsluizen te Lauwersoog wordt in 2019 wederom een spuikoker inclusief de geleidingen van de schuiven gerenoveerd.
- Eind 2018 wordt gestart met het vervangen van poldergemaal Rottegat. Er wordt tevens een monitoringsprogramma opgezet voor de duur van 2 jaar. Na 2 jaar wordt bekeken of het huidige poldergemaal Garmerwolde kan komen te vervallen of ook moet worden vervangen door een poldergemaal met geringe afvoercapaciteit.
- Het opvoergemaal Noorddijk regelt het peil van de "Borgsloot". Het gemaal wordt in 2019 vervangen aangezien het gemaal sterk is verouderd en nog niet is voorzien van telemetrie.
- In 2019 wordt gestart met de renovatie en uitbreiding van de bemalingscapaciteit van het gemaal Spijksterpompen. De werkzaamheden worden eind 2020 afgerond.
- Ten laste van het exploitatiebudget wordt een aantal stuwen, inlaten en beschoeiing vervangen in het beheergebied.
- Het oude gemaal het Anker wordt gerenoveerd en met een onderleider aangesloten op het recent vervangen gemaal Ten Boer.

- Er wordt een onderzoek uitgevoerd om te bekijken of het gemaal de Drie Delfzijlen geheel of gedeeltelijk geëlektrificeerd kan worden.
- Gemaal de Rollen wordt vervangen en verplaatst om zo de waterafvoer te verbeteren.

Maatregelen na 2019

- De uitvoering natuurlijke herinrichting van polders Dijken-Bakkerom, Drie Polders, Lettelbert, NBW-polders en Dwarsdiep lopen door tot en met 2022.
- Het project klimaatadaptatie zal doorlopen tot en met 2022.
- Maatregelen naar aanleiding van het peilbesluit Smilde worden tot en met 2021 geïmplementeerd.
- We streven ernaar om onze infrastructuur en installaties energiezuiniger te maken. Deze inspanningen gaan ook na 2019 door.
- Tot en met 2022 wordt verder gewerkt aan het renoveren van een stroomkoker en schuiven van Cleveringsluizen.

THEMA 2.B - WATERKWALITEIT

DOEL

HET VERBETEREN VAN DE CHEMISCHE EN ECOLOGISCHE TOESTAND VAN ONZE KRW-WATERLICHAMEN VOLGENS DE KRW-NORMEN. UITERLIJK IN 2027 HEBBEN ALLE 15 WATERLICHAMEN DE GOEDE CHEMISCHE TOESTAND EN HET GOED ECOLOGISCH POTENTIEEL BEREIKT EN IS HET STROOMGEBIED VOLLEDIG OPTREKBAAR VOOR VIS.

De huidige ecologische toestand van onze 15 waterlichamen vertoont enige verbetering ten opzichte van die aan het begin van de eerste KRW-planperiode (2009-2015). In geen enkel waterlichaam is de goede ecologische toestand echter al bereikt. Veel maatregelen voor de tweede planperiode (2016-2021) staan geprogrammeerd voor 2020 en 2021. Ook sorteren veel maatregelen pas na meerdere jaren een meetbaar effect op de ecologische toestand. Daadwerkelijke uitvoering van de geplande maatregelen binnen de huidige planperiode is daarom cruciaal voor het bereiken van de goede ecologische toestand in 2027.

Maatregelen in 2019

- Ook in 2019 worden langs een deel van onze watergangen weer natuurvriendelijke oevers (NVO's) aangelegd (circa 17 km in 2018-2019).

- We bevinden ons halverwege de tweede planperiode van de Kaderrichtlijn Water. Voor een deel van de maatregelen liggen we op schema, zoals de maatregelen bij het Paterswoldsemeer en het beekherstel in Drenthe. De ontwikkelingen rondom de zuiveringsinstallaties te Marum en Winsum lopen achter. De realisatie van vispassages lopen achter op schema, doordat plannen van derden minder snel verlopen. NVO's lopen achter op schema onder andere doordat grondverwerving langer duurt.
- Na de toekenning van de 100% Europese subsidie uit POP3 is in 2018 de voorbereiding gestart van het maatregelencluster 'Kwaliteitsverbetering Paterswoldsemeer' (KRW006). Dit cluster omvat acht maatregelen uit het Uitvoeringsprogramma maatregelen KRW 2016-2021: vispasseerbaar maken kunstwerken; afkoppelen polderwater; verwijderen opwervende nutriëntrijke sliblaag; beperken effecten recreatie; beperken inlaat gebiedsvreemd water; inrichten moeraszone; instellen dynamisch peilbeheer; verbeteren waterafvoer. In 2019 gaat de uitvoering van start.
- In 2017 is een handreiking gepubliceerd om de stagnering in de uitwerking van de provinciale Beekdalenvisie Drenthe (robuust en toekomstbestendig maken beekdalen) op te lossen. We onderzoeken of we in 2019 samen met de provincie een pilot-project kunnen starten. Ook wordt nagegaan of er binnen de geplande KRW- en DAW-projecten koppelkansen liggen.
- In 2019 wordt de voorbereiding voortgezet van het vervangen van de RWZI's in het Zuidelijk Westerkwartier (Marum, Gaarkeuken, Zuidhorn). Onderdeel hiervan is de KRW-maatregel ter vermindering van de effecten van het effluent van de RWZI en AWZI Marum op de waterkwaliteit.
- In het project 'Start oplossen vismigratieknelpunten' worden tien vismigratieknelpunten in de KRW-waterlichamen 'Lauwersmeer' en 'Maren-DG Reitdiep' aangepakt. Na prioritering van de knelpunten wordt in 2019 gestart met de uitvoering.
- In 2019-2020 wordt een tool ontwikkeld waarmee ook onze ecologische gegevens in ons Water Analyse Managementsysteem (WAM) kunnen worden opgenomen. Het WAM helpt bij het verantwoord en kostenefficiënt uitvoeren van systeemanalyses voor onder andere de KRW en bij de ecologische en fysisch-chemische beoordelingen voor de KRW.
- De voorbereiding van het beekherstelproject 'Zaagblad en Stenhorsten' start.
- De voorbereiding van de aanleg van de Vispassagevoorziening De Waterwolf begint.
- De voorbereiding van de maatregel 'Natuurlijke inrichting bovenlopen Eelderdiep' start.
- Uitvoering van de beekinrichtingsmaatregel 'Habitat flora in beek' zal in 2020 worden uitgevoerd.
- Reductie erfemissie: in Drenthe zijn in 2018 DAW-projecten voor akkerbouwers en melkveehouders van start gegaan. Deze projecten worden in 2019 voortgezet. In Groningen gaan naar verwachting begin 2019 vergelijkbare projecten van start.

- Reductie perceelemissie/bodemstructuurverbetering: in Drenthe zal naar verwachting eind 2018 een project van de Boermarke Zeijen van start gaan. In Groningen is in 2018 het binnen het programma Gouden Gronden ontwikkelde project Trijntje met DAW-subsidie van start gegaan. Naar verwachting gaan hier begin 2019 nog twee bodemprojecten van start.
- Er wordt gestart met onderzoek naar noodzakelijke aanvullende DAW-maatregelen in 2022-2027.
- Ter voorbereiding van maatregelen in verband met medicijnresten (diergeneesmiddelen en humane medicijnen) en gewasbeschermingsmiddelen wordt effectgerichte monitoring uitgevoerd; waar mogelijk worden al maatregelen genomen.

Maatregelen na 2019

- Na 2019 bedraagt de resterende opgave aan natuurvriendelijke oevers voor de tweede KRW-planperiode (2016-2021) nog circa 28 km.
- In het KRW-waterlichaam 'Bovenlopen Eelder- en Peizerdiep' zal in 2020 de maatregel 'Realisatie permanente stroming binnen beekprofiel' worden uitgevoerd.
- Uitvoering van het KRW-project 'herinrichting Dwarsdiep' staat voor 2020-2021 geprogrammeerd.
- De uitvoering van het maatregelencluster 'Kwaliteitsverbetering Paterswoldsemeer' wordt in 2020 en 2021 afgerond.
- Uitvoering van de KRW-maatregel ter vermindering van de effecten van het effluent van de RWZI en AWZI Marum op de waterkwaliteit is voorzien voor 2020-2021.
- Het oplossen van de tien vismigratieknelpunten in de KRW-waterlichamen 'Lauwersmeer' en 'Maren-DG Reitdiep' wordt afgerond in de jaren 2020 en 2021.
- In 2020 worden de ecologische aanpassingen aan het WAM afgerond.
- De maatregel 'dood hout in de beek' wordt in 2020 uitgevoerd.
- De maatregel 'natuurvriendelijke inrichting Steenbergerloop' is in 2016 ingetrokken door het AB. Het Rijk vraagt ons om, indien nodig in verband met de ontwikkeling van de waterkwaliteit in het betreffende waterlichaam, te zoeken naar een alternatieve maatregel voor uitvoering in 2021.
- De uitvoering van het project 'Zaagblad en Stenhorsten' staat gepland voor 2020-2021.
- De geplande optimalisatie van de RWZI's Winsum en Onderdendam vindt niet voor 2022 plaats. Dat betekent dat de bijbehorende KRW-maatregel ter vermindering van de effecten van het effluent van de RWZI's op de waterkwaliteit niet binnen de KRW-planperiode 2016-2021 kan worden uitgevoerd. Naar verwachting kan de voorbereiding plaatsvinden in 2020-2021 en de uitvoering in 2022-2023.

- De aanleg van de Vispassagevoorziening De Waterwolf is gepland in 2020. In verband met de Rietproef in het Lauwersmeer wordt het doorschuiven van de aanleg naar 2021 overwogen.
- De uitvoering van de maatregel 'Natuurlijke inrichting bovenlopen Eelderdiep' is gepland in 2020.
- De beekinrichtingsmaatregel 'Habitat flora in beek' wordt in 2020 of 2021 afgerond.
- Reductie erfemissie: in Drenthe lopen de projecten door tot in 2020, in Groningen tot in 2021.
- Reductie perceelemissie/bodemstructuurverbetering: alle projecten lopen door tot in 2021.
- In 2020-2021 worden uitvoeringsprogramma's voor DAW-impuls opgesteld.
- In 2022-2027 worden de maatregelen voor DAW-impuls uitgevoerd.
- Verdere uitvoering van maatregelen inzake medicijnresten en gewasbeschermingsmiddelen.

THEMA 2.C - VAARWEGEN EN RECREATIE

DOEL

INSTANDHOUDING VAN BRUGGEN, WATER GERELATEERDE CULTUURHISTORISCHE OBJECTEN EN TOEGANKELIJKE EN VEILIGE VAARWEGEN. DE AANGEWZEN ZWEMWATERLOCATIES VOLDOEN MINIMAAL AAN DE ZWEMWATERKWALITEIT "AANVAARDBAAR".

Maatregelen in 2019

- Dit jaar worden versneld bruggen gerenoveerd.
- Bruggen die geen functie meer hebben voor waterschap en/of omgeving, zullen worden geamoveerd.
- Bruggen waarvan de functie ook door dam en duiker kan worden overgenomen, zullen worden omgevormd.
- Met gemeenten wordt overdracht van bruggen besproken.
- Gekeken wordt hoe onze monumenten kunnen bijdragen aan de beleevingswaarde en recreatieve waarde van de omgeving.
- Subsidiekansen voor beheer en onderhoud van onze monumenten worden in 2019 verkend.

Maatregelen na 2019

- Na 2019 zal de vervanging van bruggen doorgaan tot 2028. Daarna kan met regulier beheer en onderhoud volgens de asset management-methodiek volstaan worden.

KOSTEN PROGRAMMA VOLDOENDE EN GEZOND WATER

In onderstaande tabel zijn de netto lasten van het programma Voldoende en Gezond Water voor de Begroting 2019 weergegeven en ter vergelijking de werkelijke netto lasten 2017 en begroting 2018 met een doorkijk naar 2020-2022.

In € 1000	Personeelskosten	Goederen & Diensten	Kapitaallasten	Totaal lasten	Baten	Netto lasten
Jaarrap. 2017	5.831	7.890	6.928	20.650	1.594	19.056
Jaarplan 2018	6.672	7.705	6.717	21.094	1.670	19.423
Jaarplan 2019	7.555	7.676	6.994	22.224	2.094	20.131
2020	7.677	8.815	8.238	24.730	2.279	22.451
2021	7.828	9.256	9.338	26.421	2.183	24.238
2022	8.035	9.108	10.976	28.118	2.073	26.046

Onderstaande tabel geeft de geplande netto investeringen van het programma Voldoende en Gezond Water weer met het begrote uitgavenverloop over de jaren.

In € 1.000	INVESTERINGEN		
	Besteding incl. uren en rente	Bijdrage derden	Totaal
Jaarplan 2018	10.704	1.316	9.389
Jaarplan 2019	24.236	2.687	21.549
2020	29.257	2.044	27.213
2021	18.569	989	17.581
2022	16.846	3.455	13.391

3.3 GEZUIVERD WATER

THEMA 3.A - INZAMELING EN TRANSPORT

DOEL

ZORGVULDIG EN EFFICIËNT TRANSPORT VAN AFVALWATER DOOR MIDDEL VAN GOED ONDERHOUDEN RIOOLGEMALLEN EN (PERS)LEIDINGEN.

Maatregelen in 2019

- In 2019 vindt nazorg plaats aan de in 2014 gerealiseerde persleiding Uithuizen-Uithuizermeeden dit i.v.m. inklinking door bodemroering.
- In 2019 starten we met een onderzoek naar alternatieven voor de persleiding Groningen-Garmerwolde.
- In 2019 wordt gestart om de top 10 risico-persleidingen vanuit onderhoudsoptiek te inspecteren op staat van onderhoud. Op basis van dit plan wordt een meerjarig vervangingsplan opgesteld voor de jaren vanaf 2020.
- In 2019 starten we met de uitvoering voor de renovatie van rioolgemalen (fase 4), conform onderhoudsbeheerplan.
- North Water is voornemens een industriewaterinstallatie op de locatie Garmerwolde te bouwen voor waterlevering van industriewater in het Eemshavengebied. Er wordt hierbij nadrukkelijk gekeken naar het inzetten van effluent.
- In 2019 starten we met de voorbereiding voor het aanleggen van een retour persleiding van de RWZI Eemshaven naar rioolgemaal Godlinze. Mogelijk kunnen we hierbij aansluiten bij het project van North Water. Bovendien is het dan niet meer nodig om afvalwater uit de Eemshaven per as af te voeren.
- Samenwerking in de afvalwaterketen met gemeenten, buurwaterschappen en waterbedrijven wordt in 2019 gecontinueerd. De uitvoering van projecten, zowel op regionale schaal als ook in de samenwerking clusters, vindt plaats conform de gemaakte afspraken in 2014. In 2019 zal de nadruk liggen op 2 K's (kwaliteit en kwetsbaarheid) dit door het inrichten van de centrale dienst Meten en Monitoren, waterkaart en afnameverplichting. In 2019 kan dit leiden tot de vaststelling van een nieuw bestuursakkoord tussen gemeenten en het waterschap.

Maatregelen na 2019

- In 2020-2022 wordt uitvoering gegeven aan de renovatie van rioolgemalen (fase 4), conform onderhoudsbeheerplan .
- In 2020 -2022 wordt uitvoering gegeven voor het aanleggen van een retour persleiding van de RWZI Eemshaven naar rioolgemaal Godlinze.
- Samenwerking in de afvalwaterketen met gemeenten, buurwaterschappen en waterbedrijven loopt tot 2020. Op basis van de in 2019 te houden evaluatie wordt gekeken naar mogelijkheden voor een vervolg.

THEMA 3.B - WATERZUIVEREN

DOEL

HET ZUIVEREN VAN HET AANGELEVERDE AFVALWATER VAN HUISHOUDENS EN BEDRIJVEN, WAARBIJ DE WATERKWALITEIT VAN HET EFFLUENT VOLDOET AAN DE LANDELIJKE NORMERING EN WAARBIJ HET BEREIKEN VAN DE ECOLOGISCHE DOELEN VOOR HET ONTVANGEN WATERSYSTEEM NIET IN DE WEG STAAT.

Maatregelen in 2019

- In 2019 wordt uitvoering gegeven aan groot onderhoud aan de twee bergbezinktanks op de RWZI Garmerwolde en wordt gestart met de voorbereidingen voor groot onderhoud van de slibgistingtanks op de RWZI Garmerwolde dit vindt plm. één keer per tien jaar plaats.
- In 2019 wordt gestart met de vervanging van de procesautomatisering van een drietal rioolwaterzuiveringsinstallaties als onderdeel van de realisatie van de centrale regiekamer.
- Onderzoek starten om medicijnresten te verwijderen, zodat het effluent gebruikt kan worden als proceswater voor de eventueel te bouwen industriewaterfabriek.
- Voor een optimaal en efficiënt beheer van onze zuiveringen wordt gestreefd naar de inrichting van een zogenaamde Centrale Regiekamer. In 2019 gaan we verder met de implementatie van deze nieuwe werkwijze.
- In 2019 starten we met de uitvoering van centralisatie van drie bestaande rioolwaterzuiveringen tot één rioolwaterzuivering Westerkwartier, zodat we in 2022 voldoen aan onze KRW-doelstellingen en terugdringing van medicijnresten en 'opkomende stoffen' in afvalwater.

Maatregelen na 2019

- In 2020 wordt uitvoering gegeven aan groot onderhoud van de slibgistingtanks op de RWZI Garmerwolde dit vindt plm. één keer per tien jaar plaats.
- In 2020 wordt de vervanging van de procesautomatisering van een drietal rioolwaterzuiveringsinstallaties afgerond.
- In 2020 en 2021 gaan we door met onderzoek om medicijnresten uit afvalwater te verwijderen.
- In 2020-2022 wordt uitvoering gegeven aan de centralisatie van drie bestaande rioolwaterzuiveringen tot één rioolwaterzuivering Westerkwartier.
- In 2022 starten we met de voorbereidingen van centralisatie van drie bestaande rioolwaterzuiveringen tot één rioolwaterzuivering Winsum zodat we in 2026 voldoen aan terugdringing van medicijnresten en 'opkomende stoffen' in afvalwater.

THEMA 3.C - SLIBVERWERKING

DOEL

HET ZO DUURZAAM EN EFFICIËNT MOGELIJK VERWERKEN VAN HET SLIB DAT BIJ DE ZUIVERING VAN HET AFVALWATER VRIJKOMT, WAARBIJ ZO MOGELIJK HET RIOOLSLIB ALS GRONDSTOF WEER HERGEBRUIKT WORDT.

Maatregelen in 2019

- Herijking en vaststellen van het scenario hoe de slibeindverwerking voor de lange termijn wordt uitgevoerd, waarna gestart kan worden met voorbereiding en uitvoering van het gekozen scenario.
- Realisatie van aanpassing van het slibontwateringsproces op de RWZI Garmerwolde door middel van de vervanging van de huidige kamerfilterpersen door membraamfilterpersen. Afronding is voorzien in 2019.
- Vanaf 2019 starten we gedurende drie jaar het onderzoek naar terugwinnen van grondstoffen (alginaat en cellulose) en de energiefabriek (circulaire economie).

Maatregelen na 2019

- In 2020 wordt gestart met voorbereiding en uitvoering van het gekozen scenario in 2019, voor aanpassing van de slibeindverwerking op de RWZI Garmerwolde. Afronding is voorzien in 2022.
- In 2020 en 2021 gaan we verder met het onderzoek naar terugwinnen van grondstoffen (alginaat en cellulose) en de energiefabriek (circulaire economie).

KOSTEN PROGRAMMA GEZUIVERD WATER

In onderstaande tabel zijn de netto lasten van het programma Gezuiverd Water voor de Begroting 2019 weergegeven en ter vergelijking de werkelijke netto lasten 2017 en begroting 2018 met een doorkijk naar 2020-2022.

In € 1000	Personeelskosten	Goederen & Diensten	Kapitaallasten	Totaal lasten	Baten	Netto lasten
Jaarrap. 2017	3.482	13.973	9.771	27.226	11.806	15.420
Jaarplan 2018	3.625	13.363	9.917	26.905	10.309	16.596
Jaarplan 2019	4.111	13.929	10.003	28.043	10.451	17.592
2020	4.176	14.068	10.335	28.599	11.247	17.352
2021	4.255	14.209	10.375	28.839	11.785	17.054
2022	4.364	14.201	10.738	29.303	12.090	17.213

Onderstaande tabel geeft de geplande netto investeringen van het programma Gezuiverd Water weer met het begrote uitgavenverloop over de jaren.

In € 1.000	INVESTERINGEN		
	Besteding incl. uren en rente	Bijdrage derden	Totaal
Jaarplan 2018	5.684	9	5.675
Jaarplan 2019	10.777	50	10.727
2020	23.264	670	22.594
2021	25.052	2.250	22.802
2022	17.298	4.800	12.498

3.4 BESTUUR EN ORGANISATIE

THEMA 4.A - BESTUUR

DOEL

EEN PROFESSIONEEL BESTUUR, DAT OP TRANSPARANTE WIJZE TOT BESLUITVORMING KOMT, ZIJN BESLUITEN HELDER BEKEND MAAKT AAN DE OMGEVING, BEKEND IS IN HET BEHEERGEBIED EN BIJ DE STAKEHOLDERS EN OP ZOWEL REGIONAAL ALS LANDELIJK NIVEAU DE BELANGEN VAN NOORDERZIJLVEST EFFECTIEF VERTEGENWOORDIGT.

Maatregelen in 2019

- Op 20 maart 2019 zijn de verkiezingen voor het waterschapsbestuur. De installatie van het nieuwe bestuur volgt op 28 maart 2019. Daarna zal het vormen van een nieuwe coalitie en bestuursakkoord en de vorming van een nieuw dagelijks bestuur z'n beslag krijgen. In 2019 doen we daarvoor het volgende:
 - We bereiden een goed verloop van de verkiezingen voor en voeren deze uit;
 - Er wordt een inwerk- en introductieprogramma opgesteld voor het nieuwe bestuur, inclusief nieuwe portefeuillehouders;
 - Indien gewenst wordt ondersteuning verleend bij het opstellen van een nieuw bestuursakkoord.
- Het huidige reglement van orde van het algemeen bestuur is vastgesteld in 2016. In afstemming met (de fractievoorzitters uit) het algemeen bestuur wordt nagegaan of het noodzakelijk is dit reglement te actualiseren.
- Het huidige Waterbeheerprogramma kent een looptijd tot en met 2021. In 2019 treffen we de eerste voorbereidingen voor een nieuw op te stellen Waterbeheerprogramma voor de periode 2022-2027.

- In 2019 worden medeoverheden, maatschappelijke organisaties en andere stakeholders proactief benaderd en vindt op regelmatige basis bestuurlijk overleg met hen plaats. Belangrijke onderwerpen als duurzaamheid en energie, klimaatadaptatie en -mitigatie en de invoering van de Omgevingswet maken deel uit van dit overleg en worden integraal besproken.
- We nemen pro actief deel in belangrijke gebiedsprocessen teneinde de realisatie van onze waterdoelen dichterbij te brengen en zorgen voor adequate belangenbehartiging op regionaal en landelijk niveau.

Maatregelen na 2019

- We continueren de voorbereidingen voor een nieuw op te stellen Waterbeheerprogramma voor de periode 2022-2027. In 2021 stellen we het nieuwe WBP vast.
- We continueren het proactieve overleg met medeoverheden, maatschappelijke organisaties en andere stakeholders met specifieke aandacht voor de invoering van de Omgevingswet die halverwege 2021 van kracht zal zijn. Dit vraagt om afstemming over de wijze van samenwerken.
- In het najaar van 2020 organiseren we een bestuurs-/relatie evenement.

THEMA 4.B - ORGANISATIE

DOEL

EEN FLEXIBELE EN EFFICIËNTE ORGANISATIE, WAARBIJ DE MEDEWERKERS OMGEVINGSBEWUST, KOSTENBEWUST EN RESULTAATGERICHT WERKEN.

TOEKOMSTBESTENDIGE ORGANISATIE WAAR PROFESSIONELE KWALITATIEF HOOGWAARDIGE MEDEWERKERS WERKZAAMHEDEN VERRICHTEN.

Maatregelen in 2019

- In 2019 zal worden ingezet op het in balans brengen en houden van de kwaliteit en kwantiteit van ons personeelsbestand. Hiervoor blijven wij gebruikmaken van strategische personeelsplanning. Voortdurend scherp analyseren van de gewenste personele invulling is noodzakelijk.
- Medewerkers zullen worden gefaciliteerd en gestimuleerd om hun loopbaanontwikkeling zelf steeds meer vorm te geven. Dit in- maar ook extern.
- In 2019 zal samen met andere organisaties worden uitgewerkt hoe wij in Noord Nederland kunnen samenwerken aan gemeenschappelijke belangen en uitdagingen. Hierbij wordt gedacht aan opzetten van Poolvorming en opzetten van gemeenschappelijke trainee programma's. Dit om medewerkers en toekomstige medewerkers te boeien en te binden.

- Uitwerken van sturing- en managementfilosofie vanuit HRM / Organisatieontwikkeling.

THEMA 4.C - ONDERSTEUNING

DOEL

GESTROOMLIJNDE (INFORMATIE)PROCESSEN DRAGEN BIJ AAN HET OPTIMAAL EN EFFICIËNT FUNCTIONEREN VAN ONS WATERSCHAP.

Maatregelen in 2019

- De digitalisering van met name onze primaire processen maakt dat digitaliseringsondersteuning onlosmakelijk is verbonden met de reguliere bedrijfsvoering binnen de processen. De processturing is grotendeels gedigitaliseerd. De snelheid van technologische ontwikkelingen op het gebied van digitalisering maakt dat wij de kennis en kunde van onze medewerkers hierop voortdurend aan laten sluiten.
- Wij gaan in 2019 voldoen aan de eisen ten aanzien van digitale dienstverlening (E-Overheid).
- Wij gaan inzetten op het bereiken van synergie door middel van samenwerking.
- Ook in 2019 wordt verder doorgegaan met het door ontwikkelen van Sturen en Beheersen. Zorgen voor optimalisering van stuur informatie.

Maatregelen na 2019

- Wij zullen blijven inzetten op vervangingen binnen onze informatiesystemen welke deels nog werken op basis van verouderde technieken. Hierdoor zijn deze weinig wendbaar.
- Zorgdragen voor het handhaven van onze positie in “het peloton” zoals verwoord in de sectorscan digitalisering.
- Doorgaan met uitbreiden van samenwerking.

THEMA 4.D - COMMUNICATIE/INTERNATIONALE SAMENWERKING

DOEL

**ONZE OMGEVING WEET AANTOONBAAR BETER WIE WIJ ZIJN EN WAT WIJ DOEN.
HET VERGROTEN EN OOK DELEN VAN KENNIS OP WATERHuishoudkundig gebied en
EEN BIJDRAGE LEVEREN AAN VERBETERD WATERBEHEER IN LANDEN DIE VERZOeken OM
KENNISUITWISSELING MET ONS WATERSCHAP.**

Maatregelen in 2019

- De in 2018 vastgestelde notitie gebiedsparticipatie vormt een leidraad en geeft een afwegingskader voor het betrekken van de omgeving bij de uitvoering van onze projecten in 2019 en in de jaren erna.
- In het Waterbeheerprogramma (WBP) is als doel opgenomen het bereiken en behouden van een klantwaardering van een zeven voor ons werk en onze dienstverlening. Daartoe is in 2018 een kwantitatief en een kwalitatief onderzoek uitgevoerd naar reputatie en dienstverlening. De uitkomst is gemiddeld een 7,2 op werk en een 7,1 op dienstverlening en een hoge mate van waterbewustzijn. Het onderzoek wordt in 2019/2020 herhaald.
- Inzetten op vergroten zichtbaarheid, o.a. door continueren van deelname aan publieksevenementen, fysiek met middelen, exposities, proactieve berichtgeving media en het creëren van externe ambassadeurs en intermediairs.
- Invulling geven aan het waterbewustzijn- en educatieprogramma, zoals deelname aan de GEO-week en het Jeugdwatercongres.
- In 2019 wordt samen met andere waterschappen, regionale overheden en partners gekeken naar internationale samenwerkingsmogelijkheden en gebruik gemaakt van elkaars kennis, kunde en netwerk. Hierbij wordt een brede geografische oriëntatie toegepast en er wordt aangesloten bij de Blue Deal, het strategisch partnerschap dat de Nederlandse waterschappen hebben ondertekend met de Ministeries van Buitenlandse Zaken en Infrastructuur en Milieu.

Maatregelen na 2019

- Actualiseren van het strategisch communicatiebeleidsplan (in aansluiting op het WBP). Vergroten interactie met omgeving, door bijvoorbeeld inzet klankbordgroep/panel, gebruikerstest (gebruiksvriendelijkheidstest) website, etc.
- Herinrichting van de website en intranet, waarbij de gebruiker het uitgangspunt vormt.
- Inzetten op verbeteren en faciliteren ambassadeurschap waterschappers breed.
- Ondersteunen projecten internationale samenwerking (beleidsperiode 2016-2021).

THEMA 4.E - DUURZAAMHEID/ENERGIEZORG

DOEL

KOSTENREDUCTIE EN/OF KWALITEITSVERBETERING DOOR SAMENWERKING EN DOOR HET TOEPASSEN VAN INNOVATIES OP HET GEBIED VAN AFVALWATERINZAMELING, TRANSPORT, ZUIVERING, ENERGIE(TERUG)WINNING.

Maatregelen in 2019

- In onderzoek is de aanleg van een zonnepark nabij Garmerwolde. Dit onderzoek start in 2018 en loopt door in 2019. Hiervoor is totaal € 0,3 beschikbaar. Als nieuwe investering is opgenomen € 1,8 miljoen voor het plaatsen van zonnepanelen bij andere RWZI's. Hiervoor kan een beroep worden gedaan op (jaarlijkse) SDE subsidies.

Maatregelen na 2019

- Uitvoeren van energiebesparende maatregelen, conform het eind 2016 opgestelde Energie en Efficiency Uitvoeringsplan (EEP) voor de jaren 2017-2020.
- Het uitvoeringprogramma Meer Jaren Afspraken 3 (MJA 3) bestaat o.a. ombouw van de Sharon naar een energiezuinige installatie, aanpassing van de beluchting op de RWZI Uithuizermeeden, optimalisatie van de gistingsinstallatie, slimsturen op alle gemalen zowel AWK als WSWV, energiescan objecten WSWV en promoten elektrisch rijden en stimuleren OV.
- Verkennen hoe we kunnen komen tot 100 % energieneutraal in 2025, dit naar aanleiding van een nieuw convenant tussen UVW/IPO/VNG.

Kosten programma Bestuur en Organisatie

In de volgende tabel zijn de netto lasten van het programma Bestuur en Organisatie voor de Begroting 2019 weergegeven en ter vergelijking de werkelijke netto lasten 2017 en begroting 2018 met een doorkijk naar 2020-2022.

In € 1000	Personeelkosten	Goederen & Diensten	Kapitaallasten	Toev. Voorzeningen	Onvoor-zien	Totaal lasten	Baten	Netto lasten
Jaarrap. 2017	9.463	8.915	1.090	1.420	0	20.888	2.290	18.598
Jaarplan 2018	9.752	7.863	1.191	0	10	18.816	936	17.879
Jaarplan 2019	11.775	8.231	1.050	0	10	21.065	885	20.181
2020	11.831	8.392	1.006	0	10	21.238	867	20.371
2021	11.944	8.503	1.141	0	10	21.598	899	20.700
2022	12.163	8.621	1.172	0	10	21.966	907	21.059

Onderstaande tabel geeft de geplande netto investeringen van het programma Bestuur en Organisatie weer met het begrote uitgavenverloop over de jaren.

In € 1.000	INVESTERINGEN		
	Besteding incl. uren en rente	Bijdrage derden	Totaal
Jaarplan 2018	635	0	635
Jaarplan 2019	1.207	0	1.207
2020	810	0	810
2021	670	0	670
2022	70	0	70

4. FINANCIËN

4.1 UITGANGSPUNTEN

De volgende uitgangspunten en financieel economische ontwikkelingen zijn gehanteerd bij het opstellen van het Jaarplan 2019:

- De PPN 2018-2021 heeft als basis gediend voor de uitvraag voor het Jaarplan 2019.
- De interne kostentoerekeningsystematiek, benodigd voor de toerekening van de kosten aan de taken Waterbeheer en Zuiveren, is conform het besluit van het algemeen bestuur van 7 mei 2014 toegepast.
- De kostentoedeling/verordening is met ingang van 2019 gewijzigd c.q. herzien voor de tarieven waterbeheer.
- Een maximale stijging netto lasten waterbeheer van 7,8% en voor zuiveren tussen 1 - 2%.
- CAO 3,25% stijging per 1 april 2019.
- Pensioenpremie/soc. lastenstijging van 2,8% per 1 januari 2019.
- Een inflatie van 1%.
- Voor de kapitaallasten is gerekend met een rentepercentage van 2,01 % (was 2,30 % in jaarplan 2018).
- Het financieringstekort is tegen een rente van 2% meegerekend.
- Het financieringstekort wordt voor 75% meegenomen in de renteberekening.
- Voor de toekomstige schuldenlast zijn de toekomstige investeringsuitgaven exclusief reeds aanbestede waterkeringen, meegenomen voor 70%.
- Sobere, doelmatige en realistische uitvoering van projecten, beheer en onderhoud.
- Externe geldstromen worden zoveel mogelijk benut (POP, Innovatiegelden, bodemdaling, HWBP, ministerie van EZ, Waddenfonds, Europa, andere overheden etc.).

4.2 NETTO LASTEN

De netto lasten worden eerst weergegeven per kostensoort, daarna per programma.

TABEL: NETTOLASTEN

In € 1.000	Personeelskosten	Goederen & Diensten	Kapitaal-lasten	Toev. voor-zieningen	Onvoor-zien	Totaal lasten	Baten	Netto lasten
Jaarrapp. 2017	22.250	31.776	21.544	1.420	0	76.990	17.038	59.952
Jaarplan 2018	23.314	29.961	22.951	0	10	76.235	14.351	61.885
Jaarplan 2019	26.733	30.776	24.336	0	10	81.855	14.951	66.904
2020	27.023	32.325	27.533	0	10	86.891	15.189	71.702
2021	27.425	32.928	29.159	0	10	89.522	15.498	74.024
2022	28.041	32.899	30.952	0	10	91.902	15.702	76.200

De stijging voor de netto lasten met € 5,0 miljoen voor 2019 ten opzichte van 2018 wordt veroorzaakt door:

- Personeelskostenstijging met € 3,4 miljoen door CAO/pensioenpremie van +€ 1,2 miljoen, uitbreiding personeel in loondienst (+12,39 FTE, waarvan 5,89 FTE structureel en 6,5 FTE tijdelijk hoger i.v.t. formatie) effect van +€ 1,0 miljoen, periodiekeneffect van +€ 0,5 miljoen;
- Goederen en dienstenstijging met € 0,8 miljoen door extra kosten voor digitalisering +€ 0,3 miljoen, extra kosten chemicaliën +€ 0,2 miljoen, overig +€0,1 miljoen;
- Kapitaallasten stijging met € 1,4 miljoen wordt veroorzaakt door het forse investeringsprogramma en dienaangaande afgeronde (deel)investeringsprojecten uit het verleden.
- De baten nemen toe met € 0,6 miljoen vanwege met name hogere te activeren personeelskosten voor investeringsprojecten.

TABEL: NETTOLASTEN PER PROGRAMMA

NETTOLASTEN PER PROGRAMMA					
In € 1.000	1. Waterveiligheid	2. Voldoende & gezond water	3. Gezuiverd water	4. Bestuur & Organisatie	Saldo
Jaarrapp.2017	6.878	19.056	15.420	18.598	59.952
Jaarplan 2018	7.985	19.423	16.596	17.879	61.885
Jaarplan 2019	9.001	20.131	17.592	20.181	66.904
2020	11.528	22.451	17.352	20.371	71.702
2021	12.033	24.238	17.054	20.700	74.024
2022	11.882	26.046	17.213	21.059	76.200

4.3 KOSTENTOEREKENING

In deze paragraaf wordt ingegaan op de toerekening van kosten aan de wettelijke taken. Waterschap Noorderzijlvest onderscheidt de volgende wettelijke taken:

- Watersysteembeheer;
- Zuiveringsbeheer.

Alle activiteiten van het waterschap in het kader van de uitvoering van de opgedragen taken zijn ondergebracht in 4 programma's. De nettolasten (saldo lasten en baten) van deze programma's moeten worden gefinancierd uit de omslagen c.q. heffingen per taak. Er bestaat geen 1 op 1-relatie tussen de bestuurlijke programma's en de wettelijke taken. Dit betekent dat de nettolasten van de programma's moeten worden toegerekend aan de taken. Daar een programma een bundeling is van meerdere beheerproducten, die op zich weer worden gevormd uit bij elkaar behorende activiteiten, vindt deze toerekening op indirecte wijze plaats middels de toerekening van de beheerproducten aan de taken. De bij Noorderzijlvest toegepaste beheerproducten zijn gebaseerd op het door de Unie van Waterschappen ontwikkelde Beleid- en beheerproducten model (BBP).

Bij de productindeling wordt onderscheid gemaakt in primaire producten (hebben betrekking op werkzaamheden in relatie tot de taken van het waterschap) en ondersteunende producten. De primaire producten worden één op één toegerekend aan de taken. De ondersteunende producten worden niet toegerekend aan de primaire producten, maar worden rechtstreeks onder een programma gebracht.

Voor de toerekening van de ondersteunende producten aan de taken is de volgende methode toegepast: daar waar eenduidig aan een taak toe te wijzen, wordt het ondersteunende product rechtstreeks aan de bewuste taak toegerekend (voorbeeld: landmeetkundige diensten voor watersysteembeheer); daar waar dit niet het geval wordt de toerekening gebaseerd op de verhouding van de directe kosten (personeelskosten en goederen en diensten) naar de taken van de rechtstreeks toe te rekenen producten. De basisgedachte hierachter is dat naarmate er meer wordt uitgegeven aan een taak (in directe kosten en in uren) er ook meer gebruik wordt gemaakt van ondersteunende diensten, waarmee we voldoen aan de eis dat er een verdeling dient te worden gemaakt op basis van objectieve bedrijfseconomische criteria. In 2014 is vastgesteld te werken met een vaste verhouding van 50%-50%, dit op basis van de perspectiefnota 2015-2018.

4.4 BELASTINGOPBRENGSTEN EN TARIEVEN

Het belastingstelsel omvat drie heffingen:

- verontreinigingsheffing;
- zuiveringsheffing;
- watersysteemheffing.

De verontreinigingsheffing is voor directe lozingen op het oppervlaktewater. Het tarief is gelijk aan het tarief voor de zuiveringsheffing. De opbrengsten hiervan gaan naar het Watersysteem. De zuiveringsheffing is de heffing van huishoudens en bedrijven. Huishoudens betalen een forfait van 3 VE's (vervuilingseenheden) terwijl een alleenwonende voor 1 VE betaalt. Bedrijven betalen naar de vuillast.

De kosten van het Watersysteem worden opgebracht door vier categorieën te weten:

- ingezetenen;
- eigenaren gebouwd;
- eigenaren natuur;
- eigenaren (overig) ongebouwd.

In de vergadering van het algemeen bestuur van 19 september 2018 is de kostentoedeling vastgesteld. De kostentoedeling watersysteem is als volgt:

- 30,0% aan de ingezetenen;
- 19,1% aan de zakelijke gerechtigden van ongebouwde onroerende zaken niet zijnde natuurterreinen;
- 0,3% aan de zakelijke gerechtigden van natuurterreinen;
- 50,6% aan de zakelijke gerechtigden van gebouwde onroerende zaken.

Bij de watersysteemheffing wordt gebruik gemaakt van tariefdifferentiatie:

- Voor buitendijks gelegen ongebouwde onroerende zaken die geen natuurterreinen zijn en voor buitendijks gelegen gebouwde onroerende zaken wordt een tarief gehanteerd dat 25% is van het tarief dat blijkt de verordening op de watersysteemheffing voor elk van deze categorieën geldt.
- Voor verharde openbare wegen wordt een gedifferentieerd tarief toegepast dat 100% hoger is dan het tarief dat blijkt eerder genoemde verordening voor ongebouwde onroerende zaken niet zijnde natuurterreinen geldt. De categorie gebonden kosten (kosten verkiezingen, WOZ-kosten en kwijtschelding/oninbaar) worden toegerekend aan de betreffende categorieën.

Het waterschap moet op taakniveau kostendekkend werken. Dit betekent dat de netto lasten per taak volledig gedekt moeten zijn. Dekking vindt plaats door de belastingopbrengsten en eventuele onttrekking aan de reserves.

De belastinggelden worden opgebracht door de ingelanden, die zijn onderverdeeld in verschillende categorieën. Het bedrag dat iedere categorie moet opbrengen is gebaseerd op de vastgestelde kostentoedeling. De per categorie vastgestelde op te brengen belastingbedragen leiden op basis van het aantal heffingseenheden (hectares, WOZ-waarde, woningen, VE's) tot belastingtarieven. Hierbij dient rekening te worden gehouden met het feit dat niet alle opgelegde aanslagen betaald zullen worden als gevolg van kwijtschelding en oninbaarheid.

TABEL: ONTWIKKELING VERDELING NETTO LASTEN OVER WATERSYSTEEM EN ZUIVEREN

in € 1.000	Jaarplan 2018	Jaarplan 2019	2020	2021	2022
Watersysteem	36.764	39.642	44.499	46.810	48.605
Zuiveren	25.121	27.263	27.204	27.214	27.595
Totaal	61.885	66.905	71.703	74.024	76.200

TABEL: KWIJTSCHELDING EN ONINBAARHEID 2019

Kwijtschelding en oninbaarheid		Taak	
In € 1.000	Totaal	Watersysteem	Zuiveren
Jaarplan 2019	2.451	898	1.553
Jaarplan 2018	2.450	857	1.593

De bedragen voor kwijtschelding en oninbaarheid worden in de begroting toegerekend aan de taken watersysteem en zuiveren in dezelfde verhouding als de bedragen uit de meest recente jaarrekening, in dit geval 2017. De procentuele verdeling kan hierdoor per jaar verschillen, maar blijft hierdoor zo dicht mogelijk bij de daadwerkelijke ontwikkeling van de kosten van oninbaarheid en kwijtschelding per taak.

TABEL: BELASTINGHEFFING 2019

Taak: Watersysteem Heffing/categorie	Jaarplan 2018	Jaarplan 2019
Verontreinigingsheffing	324.896	330.167
Ingezetenen	9.880.866	12.424.892
Gebouwd	20.572.592	20.212.841
Ongebouwd	6.760.862	7.442.568
Natuur	71.450	116.354
Totaal watersysteem	37.610.666	40.526.822
Zuiveren	26.091.648	26.913.378
Totaal NZV	63.702.314	67.440.200

De netto lasten van de taak watersysteem en de bruto belastingopbrengst watersysteem stijgen in 2019 met 7,8% ten opzichte van 2018. Voor deze taak wordt in 2019 niets onttrokken uit de reserves

TABEL: DEKKINGSOVERZICHT 2019

Taak: Watersysteem Heffing/categorie	Belasting- heffing	Kwijtschelding en oninbaar	Onttrekking reserve	Totaal dekking	Te dekken saldolasten	Dekkings verschil
Verontreinigingsheffing	330.167			330.167		
Ingezetenen	12.424.892	-717.100		11.707.792		
Gebouwd	20.212.841	-139.800		20.073.041		
Ongebouwd	7.442.568	-40.600		7.401.968		
Natuur	116.354			116.354		
Totaal watersysteem	40.526.822	-897.500	0	39.629.322	39.641.780	-12.458
Zuiveren	26.913.378	-1.552.500	1.900.000	27.260.878	27.262.548	-1.670
Totaal NZV	67.440.200	-2.450.000	1.900.000	66.890.200	66.904.328	-14.128

De stijgingen van de tarieven van de verschillende categorieën die onder deze taak vallen laten echter verschillen zien (zie de tabel tarievenontwikkeling). Dit wordt veroorzaakt door verschillen in ontwikkeling van het aantal heffingseenheden per categorie en doordat in 2019 een andere kostentoedeling gehanteerd wordt.

Doelstelling is om een gelijkmatige jaarlijkse stijging voor zuiveren te bewerkstelligen van een huidig tarief in 2018 van € 62,48 naar € 69,33 in 2022 oftewel ca. 2,6% per jaar. Voor dit doel wordt in 2019 € 1.900.000 onttrokken uit de reserves, waarna een tariefstijging resulteert van € 1,64, hetgeen een stijging dan is van 2,6%. In de jaren 2020 en 2021 worden tevens onttrekkingen uit de algemene reserves voorzien om deze gelijkmatige tariefstijging van ca. 2,6% per jaar voor zuiveren te realiseren van resp. € 1.150.000 en € 318.000.

TABEL: OVERZICHT TARIEVEN

Heffing/categorie	heffings- eenheid	Jaarplan 2019	Jaarplan 2018	% Mutatie	% mutatie ivm kosten toedeling	2020	2021	2022
Watersysteemheffing								
Ingezetenen	in € per woonruimte	82,53	65,61	25,8	19,6	92,02	96,51	99,99
Gebouwd - binnendijks	in % WOZ - waarde	0,0569	0,0608	-6,4	-9,5	0,06	0,06	0,07
Gebouwd - buitendijks	in % WOZ - waarde	0,0142	0,0152	-6,6	-9,9	0,02	0,02	0,02
Ongebouwd - binnendijks	in € per ha	69,38	62,61	10,8	1,1	78,14	82,33	85,61
Ongebouwd - wegen	in € per ha	138,76	125,22	10,8	1,1	156,28	164,66	171,22
Ongebouwd - buitendijks	in € per ha	17,35	15,65	10,9	1,2	19,54	20,58	21,40
Natuur	in € per ha	5,29	3,36	57,4	52,4	5,95	6,26	6,51
Verontreinigingsheffing	in € per v.e.	64,11	62,48	2,6	0	65,73	67,70	69,33
Zuiveringsheffing	in € per v.e.	64,11	62,48	2,6	0	65,73	67,70	69,33

4.5 INVESTERINGSUITGAVEN

TABEL: INVESTERINGSUITGAVEN 2019

Thema/programma	(1) Bestedingen	(2) Bijdragen derden	(3=1-2) saldo	(4) activering eigen uren	(5) activering rente	(6=3+4+5) Investering totaal
Primaire waterveiligheid	39.715	33.651	6.064	0	4	6.068
Regionale waterveiligheid	41.900	14.750	27.150	431	459	28.040
Calamiteitenbeheer	74	0	74	0	0	74
Primaire waterveiligheid	81.689	48.401	33.288	431	463	34.182
Klimaat adaptief watersysteem	15.189	925	14.264	680	166	15.111
Waterkwaliteit	4.061	1.762	2.299	148	13	2.459
Vaarwegen en recreatie	3.853	0	3.853	88	38	3.978
Voldoende en gezond water	23.103	2.687	20.416	916	217	21.549
Transport	1.840	0	1.840	69	4	1.914
Waterzuiveren	4.005	50	3.955	219	13	4.187
Slibverwerking	4.516	0	4.516	65	45	4.626
Gezuiverd water	10.361	50	10.311	354	62	10.727
Bestuur	383	0	383	0	0	383
Ondersteuning	824	0	824	0	0	824
Bestuur en organisatie	1.207	0	1.207	0	0	1.207
Totaal programma's	116.360	51.138	65.222	1.701	742	67.664

In 2019 is er een bestedingsraming van meer dan € 116 miljoen voor de investeringen. Hieronder worden de belangrijkste/grootste bestedingen benoemd.

Binnen thema 1A primaire waterveiligheid wordt het project Dijk Eemshaven-Delfzijl afgerond, de besteding zal € 33,5 miljoen bedragen met daar tegenover een subsidie van circa € 31 miljoen. Thema 1B Regionale veiligheid laat op drie projecten grote bestedingen zien, namelijk voor het afronden van het versterken van de Eemskanaal kade een bedrag van € 18,1 miljoen, uitvoering van het project Lauwersmeergebied een bedrag van € 13,5 miljoen en voor de overige regionale kades een bedrag van € 8,4 miljoen. Voor de eerste twee projecten zijn respectievelijk € 11,2 en € 2,4 miljoen aan subsidies geraamd.

Voor thema 2A zijn de grootste bestedingen in de gemalen Schaphalsterzijl, Spijksterpompen en Rottegat, gezamenlijk circa € 6 miljoen, daarnaast is er een besteding voor het project Zuidelijk Westerkwartier geraamd van circa € 3,3 miljoen. Binnen thema 2B Waterkwaliteit wordt een bedrag

besteed van € 1,6 miljoen voor de kwaliteitsverbetering van het Paterswoldsemeer. Verder wordt binnen thema 2C meer dan € 3 miljoen besteed aan de renovatie van bruggen.

Binnen de thema's 3A Transport en 3B Waterzuiveren zijn de bestedingen voor de RWZI Westerkwartier opgenomen, circa € 2,4 miljoen en verder een bedrag van € 1 miljoen voor uitvoering energiebesparende maatregelen binnen de RWZI's. Thema 3C bestaat nagenoeg geheel uit een besteding van € 4,3 miljoen aan het vervangen van de filterpersen voor de RWZI Garmerwolde.

De bestedingen voor programma 4 bestaan nagenoeg geheel, naast een besteding voor de verkiezingen 2019 (€ 0,4 miljoen), uit bestedingen voor ICT.

Zie bijlage 1 Investeringsplan 2019 voor een detailoverzicht.

4.6 RESERVES EN VOORZIENINGEN

Een van de uitgangspunten is het in stand houden van een zo gelijkmatig mogelijke tariefontwikkeling. Om dit te kunnen realiseren worden, waar mogelijk, de algemene reserves ingezet. Dit is voor de komende jaren alleen mogelijk voor de taak zuiveren. In 2019 wordt er € 1.900.000 onttrokken uit de algemene reserve zuiveren. Verder wordt uit een aantal voorzieningen onttrokken ter dekking van personeelslasten, deze voorzieningen waren daartoe gevormd.

TABEL: STAAT VAN RESERVES EN VOORZIENINGEN 2019

STAAT VAN RESERVES EN VOORZIENINGEN JAARPLAN 2019						
Omschrijving in € 1.000	STAND 1 JANUARI	Mutaties in het jaar			STAND 31 DECEMBER	Berekende rente die niet is toegevoegd
		Vermeerderingen		Vermin- deringen		
		rente	tlv exploit			
Algemene reserves						
Watersysteem	1.078				1.078	11
Zuiveren	7.011			1.900	5.111	70
Bestemmingsreserves						
Watersysteem	2.030	3		71	1.962	18
Zuiveren	126				126	1
Algemeen	22				22	0
Oude leidingen	5.739				5.739	0
TOTAAL EIGEN VERMOGEN	16.006	3		1.971	14.038	100
Voorzieningen						
Watersysteem						
Zuiveren						
Algemeen	4.168	24	25	338	3.879	26
TOTAAL VOORZIENINGEN	4.168	24	25	338	3.879	26

In de jaren 2020 en 2021 worden onttrekkingen uit de algemene reserves voorzien voor zuiveren van resp. € 1.150.000 en € 318.000, teneinde het tarief zuiveren gelijkmatig te laten stijgen naar ca. € 69 in 2022. In 2022 wordt dan geen onttrekking meer voorzien.

Voor de bestemmingsreserves geldt dat er geen significante onttrekkingen zullen plaats vinden anders dan de reeds door het algemeen bestuur besloten. Voorzieningen dienen per jaar op niveau te worden gebracht.

4.7 FINANCIERING

ALGEMENE INTERNE EN EXTERNE ONTWIKKELINGEN

Als gevolg van de Wet financiering decentrale overheden zijn de waterschappen verplicht een financieringsparagraaf in het jaarplan (en de jaarverslaggeving) op te nemen. Deze paragraaf in het jaarplan is, samen met het treasurystatuut, een belangrijk instrument voor sturing en beheersing van de treasuryfunctie.

Er wordt gewerkt met een treasury jaarplan, waarin ontwikkelingen van het afgelopen jaar en operationele doelstellingen en acties voor het komende jaar vastgelegd. Het treasuryplan wordt in de treasurycommissie besproken en geëvalueerd. De uitgangspunten voor het plan liggen vast in het treasurystatuut en in deze paragraaf.

In 2018 maar ook in de komende jaren staan er forse investeringen op het programma, zoals het versterken van de regionale en primaire keringen en de investeringen in de RWZI Westerkwartier. Volgens de huidige liquiditeitsprognose stijgt de financieringsbehoefte zodanig, dat deze dient te worden ingevuld door middel van een of meerdere langlopende geldleningen. Eind augustus 2018 is er een langlopende lineaire lening van € 60 miljoen afgesloten met een looptijd van 25 jaar en tegen een rentepercentage van 1,287%. Op die wijze wordt voldaan aan de renterisiconorm en de kasgeldlimiet.

SCHULDENLAST

Bij de vaststelling van het jaarplan 2018 is door het algemeen bestuur van Noorderzijlvest een kader vastgesteld van maximaal € 250 miljoen voor de schuldenlast.

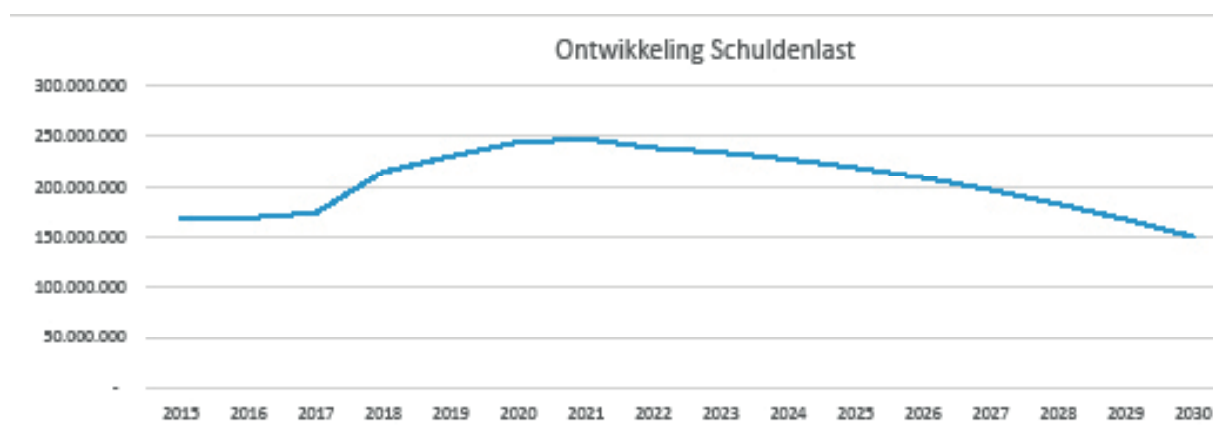
In de kaderbrief 2019-2022 is aangegeven dat de schuldpositie onder het maximale bedrag van € 250 miljoen blijft en dat dit zo blijft tot minimaal 2025. Daarbij is opgemerkt dat er zich nieuwe investeringen voordoen waarmee in de PPN nog geen rekening was gehouden. Ook is bij het bepalen van het schuldenplafond van € 250 miljoen uitgegaan van de aanname dat niet alle geplande investeringen gerealiseerd zouden kunnen worden. Globaal was rekening gehouden met een realisatie van 70% van de raming.

Op basis van de investeringsplanning zoals opgenomen in dit Jaarplan is onderstaand een grafiek opgenomen van de ontwikkeling van de schuldenlast in de komende jaren. Hierbij er vanuit gegaan dat de projecten door de primaire en regionale keringen volledig worden uitgevoerd en dat de overige geplande investeringen voor gemiddeld 70% worden gerealiseerd. Voor de doorkijk na 2022 is gerekend met gemiddeld een netto investering van € 25 miljoen per jaar.

De conclusie is dat op basis van deze uitgangspunten de schuldenlast onder de gestelde norm van € 250 miljoen blijft.

GRAFIEK: ONTWIKKELING SCHULDENLAST

RENTEVISIE

Een rentevisie is een toekomstverwachting over de renteontwikkeling, op basis waarvan een financiering- en beleggingsbeleid wordt gevoerd. Afhankelijk van de (interne- of externe) ontwikkelingen wordt de rentevisie geactualiseerd. De rentevisie is gebaseerd op de rentevisie van enkele gezaghebbende financiële instellingen, zoals de Nederlandse Waterschapsbank. Afstemming van het beleid op de rentevisie betekent bijvoorbeeld het vroegtijdig afsluiten van een nieuwe geldlening indien een stijging wordt verwacht.

De korte rente blijft nog steeds laag. De eerste negen maanden van 2018 heeft de Euribor (3 maands looptijd) geschommeld rond de minus (negatief) 0,32%.

De lange rente loopt weer wat op. Op dit moment (oktober 2018) ligt het tarief voor een 10-jaars lineaire lening op 0,8%, in december 2017 was dit nog 0,58%. De Europese Centrale Bank (ECB) heeft aangekondigd na december van dit jaar te stoppen de obligatieaankopen. Pas als de obligatieaankopen gestopt zijn, kan er een renteverhoging aan de orde zijn, maar de ECB verwacht dat de rentetarieven minstens tot de zomer van 2019 op het huidige niveau blijven.

TABEL: FINANCIERINGSBEHOEFTE JAARPLAN 2019 (x € 1.000)

FINANCIERINGSPOSITIE JAARPLAN 2019						
Omschrijving	31-12-2019			1-01-2019		
Activa						
Materiele en immateriële vaste activa	263.282			215.133		
Financiële vaste activa	264			264		
A. Totaal vaste activa			263.546			215.397
Passiva						
Algemene reserve	6.189			8.089		
Overige reserves	2.110			2.178		
Totaal eigen vermogen		8.299			10.268	
Voorzieningen		3.879			4.168	
Vaste geldleningen (lang)	193.962			215.097		
Waarborgsommen	29			29		
Totaal vreemd vermogen		193.991			215.126	
B. Totaal passiva (financieringsmiddelen)			206.169			229.562
A-B Financieringstekort			57.377			-14.165

Het tijdelijke financieringsoverschot ultimo 1 januari 2019 is veroorzaakt door het afsluiten van een langlopende lening van € 60 miljoen eind augustus 2018. Gezien de prognose van de uitgaven, de actuele rentestand van toen en de verwachtingen voor 2020, is de lening afgesloten. Daarnaast was het waterschap verplicht het financieringstekort wat er al twee kwartalen was en afgedekt was met kortlopende leningen, om te zetten naar een langlopende lening. Indien het financieringstekort ultimo 2019 geheel gedekt wordt met langlopende leningen, dan bedraagt de vaste schuld eind 2019 plm. € 251 miljoen.

FINANCIERINGSTEKORT

Het financieringstekort loopt in het jaar 2019 naar verwachting op naar € 57 miljoen. Dit komt met name door een hogere investeringsuitgaven materiële vaste activa wegens oplevering van projecten.

Het is op dit moment nog steeds aantrekkelijk om zoveel mogelijk met kort geld te financieren. Dit betekent dat zo nodig een kortlopende kasgeldlening wordt afgesloten wanneer er een financieringstekort is. Op basis van verwachtingen rond de renteontwikkelingen, liquiditeitsprognoses en de geldende wettelijke kaders wordt de financiering met kort geld omgezet naar een langlopende geldlening. Bij de keuze tussen lang of kort wordt rekening gehouden met de in de wet Financiering Decentrale Overheden (FIDO) aangegeven criteria voor de kasgeldlimiet en de renterisiconorm. Artikel 4 lid 2 van de Wet FIDO schrijft voor dat wanneer een openbaar lichaam voor het derde achtereenvolgende kwartaal de kasgeldlimiet overschrijdt, het daarvan de toezichthouder op de hoogte stelt en met een plan komt om binnen de kasgeldlimiet te komen.

KASGELDLIMIET

De kasgeldlimiet is een wettelijk criterium voor het kortlopend vreemd vermogen en is in de wet gesteld op 23% van begrote exploitatielasten over een jaar (2019: 81,8 miljoen). Voor dit jaarplan betekent dit een kasgeldlimiet van € 18,8 miljoen.

DE RENTERISICONORM

Nog een toetsingscriterium is het renterisico voor de lange schulden. De renterisiconorm is bedoeld om er voor te zorgen dat de portefeuille met langlopende leningen van waterschappen niet te gevoelig wordt voor veranderingen van de rente. Het is niet toegestaan de renterisiconorm te overschrijden. Als norm voor het renterisico wordt een percentage van 30% van het begrotingstotaal aangehouden. Voor 2019 betekent dit een bedrag van € 24,6 miljoen. Het bedrag waarover in 2019 renterisico wordt gelopen bedraagt € 21,1 miljoen en bestaat uit aflossingen op vaste geldleningen.

VASTE ACTIVA

Het onderdeel vaste activa heeft betrekking op de nog niet afgeschreven investeringen per 1 januari 2019. Hierbij is uitgegaan van de werkelijke cijfers per 31-12-2017 en de aangepaste voorgenomen investeringen voor het jaar 2018. Hierbij zijn tevens inbegrepen de investeringen waarvoor in voorgaande jaren kredieten zijn verleend, maar waarvan de uitvoering nog doorloopt. De afschrijvingslast in 2019 van de investeringen bedraagt € 19,5 miljoen. In dit jaarplan is ervan uitgegaan dat de voorgenomen investeringen 2019 worden gerealiseerd.

EIGEN VERMOGEN

Reserves behoren tot het eigen vermogen en zijn verdeeld in algemene- en bestemmingsreserves. De algemene reserve wordt aangehouden als weerstandsvermogen voor onvoorziene uitgaven en heeft feitelijk een bufferfunctie, terwijl de bestemmingsreserves worden aangehouden voor vooraf bepaalde specifieke doelen.

VOORZIENINGEN

In het jaarplan 2019 is ten laste van de voorzieningen een bedrag van € 338.000 gebracht. Het betreft een onttrekking uit de Pensioen- wachtgeldvoorziening van voormalig personeel en bestuur.

VREEMD VERMOGEN

Het vreemd vermogen bestaat uit langlopende geldleningen. Het gemiddelde rentepercentage op vreemd vermogen bedraagt 2,2%.

EMU SALDO

Ter bescherming van de euro is in het “Stabiliteits- en groeipact” (SGP) van de Europese Unie onder andere vastgelegd dat:

- Het EMU-tekort van de overheid van een lidstaat niet meer dan 3% van het Bruto Binnenlands Product (BBP) mag bedragen. Er is sprake van een EMU-tekort als de uitgaven van de overheid in een jaar de inkomsten overstijgen;
- De overheidsschuld niet meer dan 60% van het BBP mag bedragen.

Het gaat om totalen van de gehele overheid. De vier Nederlandse overheden zijn er samen verantwoordelijk voor dat ons land gezonde overheidsfinanciën kent. Op grond van de Wet houdbare overheidsfinanciën (Wet Hof) moeten de vier overheden ook samen invulling geven aan de eisen die hieromtrent worden gesteld vanuit de Europese Unie, met name EMU-saldo en EMU-schuld. Om de voor hun kerntaken noodzakelijke investeringen te kunnen uitvoeren hebben waterschappen, net zoals de provincies en gemeenten, een zekere ruimte in het Nederlandse EMU-saldo nodig.

De Unie van Waterschappen, IPO en VNG hebben op 23 mei 2018 met het kabinet afspraken gemaakt over de ruimte in het Nederlandse EMU-tekort voor de decentrale overheden in de periode 2019 t/m 2022:

- De ruimte voor de decentrale overheden is in 2018 0,4% van het Bruto Binnenlands Product (BBP) (dit was 0,3%).
- De ruimte wordt als volgt onderverdeeld (voorheen was deze ruimte niet onderverdeeld): 0,27% gemeenten, 0,08% provincies en 0,05% waterschappen.

De ruimte voor de waterschappen van 0,05% BBP leidt met de meeste recente raming van het BBP voor 2019 tot een maximaal EMU-tekort van € 405.900.000 in dat jaar. Dit bedrag is met de vastgestelde verdeelsleutel van de ‘geraamde netto-exploitatiekosten van het voorgaande jaar’ (2018 dus) verdeeld over de waterschappen. Dit leidt tot een EMU-referentiewaarde voor Noorderzijlvest van € 9,2 miljoen. Een referentiewaarde is geen norm, maar een indicatie van het aandeel dat een waterschap in de gezamenlijke ruimte voor de decentrale overheden heeft.

Voor de hoogte van de investeringen heeft invloed op de hoogte van het tekort. Voor de beoordeling of het waterschap aan zijn verplichtingen voldoet wordt niet gekeken naar het begrote EMU-tekort maar naar het daadwerkelijke EMU-tekort. Hierover wordt per kwartaal gerapporteerd aan het CBS.

TABEL: OPBOUW EMU-SALDO

EMU-saldo Jaarplan 2019 en doorkijk 2020-2022								
Omschrijving	Jaarplan 2019		2020		2021		2022	
1. EMU/exploitatiesaldo		-1.900		-1.150		-318	0	
2. Invloed van investeringen								
Bruto investeringen	-118.802		-61.754		-51.117		-58.640	
Investeringsubsidies en bijdragen	51.138		5.904		6.779		27.515	
Verkoop van activa	0		0		0		0	
Afschrijvingen	19.516		21.889		22.958		24.470	
		-48.149		-33.960		-21.380		-6.656
3. Invloed van voorzieningen								
Toevoegingen aan voorzieningen								
- t.l.v. de exploitatie	49		132		204		218	
- t.g.v. de exploitatie	0		0		0		0	
Betalingen rechtstreeks t.l.v. voorzieningen	-338		-257		-204		-218	
Externe vermeerderingen								
Externe verminderingen								
		-289		-125		0		0
4. Deelnemingen en aandelen								
Boekwinst	0		0		0		0	
Boekverlies	0		0		0		0	
		0		0		0	0	
Totaal EMU-saldo		-50.338		-35.235		-21.698		-6.656

Conclusie: we overschrijden de referentiewaarde (€ 9,2 miljoen) zeer ruim. Maar een individueel waterschap wordt er niet op "afgerekend" en bovendien wordt op rijksniveau (3%) gekeken. De totale overheidssector valt ruim binnen deze norm.

4.8 RISICOPARAGRAAF

Hierna wordt ingegaan op de relatie tussen enerzijds de weerstandscapaciteit en anderzijds de financiële risico's.

In formule weergegeven:

$$\text{Weerstandvermogen} = \frac{\text{Beschikbare weerstandscapaciteit}}{(\text{rest}) \text{ risico's}}$$

Met beschikbare weerstandscapaciteit is bedoeld de middelen en mogelijkheden waarover het waterschap beschikt of kan beschikken om niet begrote kosten te dekken. Bij risico's gaat het om mogelijke toekomstige voorvallen waarvoor geen maatregelen zijn getroffen én die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie.

BESTUURLIJKE RISICO'S

De bestuurlijke risico's zijn opgenomen in het strategisch risicodossier en deze wordt jaarlijks geactualiseerd. De laatste actualisatie heeft plaatsgevonden in september 2018 met het MT en besproken met de portefeuillehouder. Met het nieuwe DB zal het dossier in 2019 worden besproken. Met het management is het dossier in maart en in september 2017 besproken en geactualiseerd.

De belangrijkste risico's (hoge kans op voorkomen én een hoge impact op de organisatie) die politiek/ bestuurlijk aandacht vragen zijn:

- Het risico is dat er geen of onvoldoende bestuurlijke draagvlak is voor de uitvoering van strategische plannen zoals maatregelen voor DV2050, KRW of de klimaatmaatregelen. Oorzaken hiervoor kunnen zowel binnen het waterschap (bijvoorbeeld doordat bestuurlijk andere keuzes worden gemaakt) als buiten het waterschap liggen (samenwerkingspartners nemen onvoldoende maatregelen). De ontwikkelingen kunnen tevens sneller gaan dan verwacht. Een voorbeeld hiervan is de klimaatontwikkeling. Op basis van de ervaringen in afgelopen jaren moeten er wellicht eerder maatregelen worden genomen. Dit alles vraagt om het maken van keuzes, met partners tijdig te overleggen en het nemen van maatregelen in de komende jaren.
- De invoering van de Omgevingswet zorgt voor grote veranderingen in de komende jaren. De rol en positie van het waterschap verandert daardoor. Het risico is dat we niet tijdig voldoen aan de nieuwe wetgeving. Het vraagt om aanpassingen van onze eigen processen (zowel ambtelijk als bestuurlijk) om de belangen van het waterschap veilig te stellen. Maar ook andere wetgeving, zoals zorgplicht keringen, vraagt meer aandacht in de komende jaren. De kans op voorkomen van dit risico is verlaagd naar laag. Er is een projectleider Omgevingswet aangesteld en er is een plan van aanpak. Voor de zorgplicht is een interne nulmeting uitgevoerd. De inspectie Leefomgeving en Transport (ILT) voert namens het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat een audit uit in het 3e/4e kwartaal 2018.

- Bij het vaststellen van het Jaarplan 2018 is door het algemeen bestuur besloten een maximum te stellen aan het schuldenplafond van € 250 miljoen. Het risico is dat voorgenomen investeringen en daarmee de doelen van het waterschap op termijn niet kunnen worden behaald. Bij het bereiken van het maximum zullen bestuurlijke keuzes moeten worden gemaakt.
- Door de huidige lage rentestand is het risico van toekomstige hogere rentelasten aanwezig. Dit geeft een opwaartse druk op de tarieven en/of een beperking van de ruimte voor andere exploitatielasten. Door het volgen van de marktontwikkelingen en inspelen op toekomstige stijgingen wordt dit risico beperkt.

Ten opzichte van het vorig jaar is het risico van schade ten gevolge van aardbevingen verlaagd. Het risico dat dit zich voordoet blijft gemiddeld, maar door de ontwikkelingen in het afgelopen jaar is de impact verlaagd van hoog naar midden. Er zijn afspraken gemaakt voor de primaire en regionale keringen (dijk Eemshaven-Delfzijl en Eemskanaal) en een aantal representatieve objecten worden gemonitord.

Operationele risico's kunnen een bestuurlijke impact hebben. Voorbeelden zijn het niet op orde hebben van het watersysteem of het niet nakomen van bestuurlijke afspraken). Het niet adequaat inspelen op maatschappelijke ontwikkelingen of het voldoende bewust zijn van de omgeving bij projecten kunnen eveneens bestuurlijke impact hebben.

BEDRIJFSVOERINGSRISICO'S

De ervaring leert dat de meeste bedrijfsvoeringsrisico's min of meer structureel van aard zijn. Desondanks doen zij zich in de praktijk niet veelvuldig voor. Op een enkele uitzondering na is de kans op voorkomen laag ingeschat. Incidenteel doet zich een risico voor zoals het overstromingsrisico bij de regionale keringen, een storm bij de primaire keringen of gevolgen van extreem wateroverlast (of zoals in 2018 watertekort). Uit de actualisering van de risico's zijn geen nieuwe risico's naar voren gekomen.

De belangrijkste risico's die mogelijk een toekomstig effect hebben op het weerstandsvermogen zijn:

Waterveiligheid: risico van doorbraak van de primaire of regionale kering met als gevolg overstroming. Door onze keringen op orde te hebben en houden wordt dit risico beperkt.

Voldoende en gezond water: de kosten bodemdaling door aardgaswinning worden op de lange termijn niet of onvoldoende vergoed door derden (NAM). Vooralsnog biedt de overeenkomst uit 1983 voldoende financiële waarborgen. Desondanks zal de bestuurlijke discussie hierover in relatie tot het gasbesluit 2018 worden opgestart.

Gezuiverd water: het risico is dat op termijn onvoldoende geld beschikbaar is voor het verwijderen van de buiten gebruik gestelde leidingen. Dit omdat het daarvoor aanwezige fonds onvoldoende rendement oplevert gezien de lage rentestand van dit moment. Dit is een gedeeld risico met het waterschap Hunze en Aa's.

Bestuur en organisatie: een risico is dat medewerkers niet op de goede plaats zitten door toenemende eisen die gesteld worden. Hiervoor is in het jaarplan 2019 een bedrag opgenomen voor het zogenaamd flankerend beleid.

Naast de risico's die ten laste van het weerstandsvermogen komen, zijn er bedrijfsvoeringsrisico's die ten laste van de post onvoorzien komen. Voorbeelden van dergelijke risico's zijn een breuk in een persleiding, faillissement van leverancier, kortdurende uitval van infrastructuur of schade aan eigendommen van derden. In de exploitatiebegroting is hiervoor een post onvoorzien opgenomen. Deze is echter beperkt van omvang (€ 10.000). Vooralsnog wordt ervan uit gegaan dat er voldoende middelen in de exploitatiebegroting zijn opgenomen om eventuele tegenvallers op te vangen.

BESCHIKBARE VERMOGEN VERSUS OMVANG RISICO'S

Ultimo boekjaar 2017 bedraagt het beschikbare weerstandsvermogen (na resultaatbestemming) in totaal € 8,7 miljoen. Gesplitst naar de twee taken is dit:

Watersysteembeheer	€ 1,1 miljoen
Zuiveringsbeheer	€ 7,6 miljoen

In de begroting 2018 is een beroep gedaan op de algemene reserve voor de taak zuiveringsbeheer van € 0,6 miljoen.

De eerder genoemde risico's zijn gewaardeerd (kans maal gevolg in geld). Uit deze waardering blijkt dat de gewenste minimale omvang van het weerstandsvermogen € 2,8 miljoen bedraagt (was € 2,9 miljoen). Hierbij zijn de risico's van doorbraak primaire kering en het niet voldoen aan de vigerende normen voor de primaire kering (programma waterveiligheid en rampenbestrijding) niet meegenomen. De kosten van een grootschalige ramp (overstroming) bij de primaire kering zullen dermate hoog zijn dat ook andere overheden naar verwachting financieel zullen bijdragen. Bij het niet voldoen van de primaire keringen aan de normen wordt een beroep gedaan op het HWBP, waarvoor de waterschapsbijdrage is opgenomen in de PPN.

Gesplitst naar de twee taken van het waterschap is voor de taak watersysteem een weerstandscapaciteit wenselijk van € 2,3 miljoen (verlaging van 0,2 miljoen) en voor de taak zuivering € 0,5 miljoen (verhoging van 0,1 miljoen). Dit is met name het gevolg van een andere verdeling van het risico van eventuele calamiteiten over de taken. Het is nu toegerekend aan beide taken, voorheen alleen aan watersysteem.

In het beleid is vastgesteld dat het weerstandsvermogen mag variëren tussen 0,8 en 1,2 maal de benodigde capaciteit. Voor beide taken in totaal bedraagt de weerstandscapaciteit ultimo 2018 2,9 met name mede door het overschot voor de taak zuiveren. Per taak is de stand als getoond in de tabel.

TABEL: WEERSTANDSVERMOGEN 2019

	WEERSTANDSVERMOGEN 2019		Factor	Overshot c.q. tekort	Vrije ruimte t.o.v. minimum norm(0,8)
	Beschikbaar	Benodigd			
Watersysteem	1.078	2.225	0,5	-1.147	-702
Zuiveren	7.011	549	12,8	6.462	6.572
Totaal	8.089	2.774	2,9	-	-

In het beleid rondom het vermogen is vastgelegd dat er algemene reserves per taak worden aangehouden. Voor de taak watersysteem is het tekort van voorgaande jaren (€ 0,7 miljoen) opgelopen door het negatieve resultaat over 2017. Voor de taak zuiveren is het overschot nagenoeg gelijk gebleven (was € 7,3 miljoen).

Als rekening wordt gehouden met de minimum norm van 0,8 dan bedraagt het tekort voor watersysteem € 0,7 miljoen en het overschot voor zuiveren € 7,2 miljoen.

Uit een vergelijking van het weerstandsvermogen met andere waterschappen (basis: benchmark Waterschapspeil 2017) blijkt dat de aanwezige weerstandscapaciteit tussen de 1 en 10 keer bedraagt. Het merendeel van de waterschappen kennen een weerstandscapaciteit tussen 1 en 3 keer. Bij Noorderzijlvest bedraagt dit voor beide taken samen 2,9.

4.9 VERBONDEN PARTIJEN

Hieronder zijn de partijen opgenomen waarmee Waterschap Noorderzijlvest is verbonden.

WATERSCHAP HUNZE EN AA'S

Tussen waterschap Hunze en Aa's en waterschap Noorderzijlvest wordt samengewerkt ten aanzien van een aantal benoemde activiteiten op het terrein van de afvalwaterinzameling, afvalwaterzuivering, ontwateren en verwerking van slib, laboratoriumwerkzaamheden, het sluiten van (dijk)coupures en de beheerkosten van het fonds oude leidingen. Hiertoe is een gemeenschappelijke regeling aangegaan. Het aandeel van het waterschap Noorderzijlvest bedraagt 57%.

NOORDELIJK BELASTINGKANTOOR

Met ingang van 2018 heft en int het Noordelijk Belastingkantoor de waterschapsbelastingen voor de waterschappen Wetterskip Frylan, Hunze & Aa's en Noorderzijlvest. Daarnaast heft het Noordelijk Belastingkantoor de gemeentelijke belastingen voor andere gemeenten in Noord Nederland. Hefpunt is een gemeenschappelijke regeling (Bedrijfsvoeringsorganisatie) tussen de waterschappen Noorderzijlvest, Hunze en Aa's en Wetterskip Fryslân. Door de oprichting van het Noordelijk Belastingkantoor wordt Hefpunt in november 2018 opgeheven. Het aandeel in de exploitatiekosten bedraagt 13,5%. Dit zal nog wijzigen ten gevolge van de herindeling per 1 januari 2019.

HET WATERSCHAPSHUIS

Het Waterschapshuis is opgericht om, vooral op het gebied van Informatie- en Communicatie-technologie, producten te ontwikkelen die voorzien in een brede gezamenlijke behoefte, waarmee samenwerking wordt beoogd tussen waterschappen en andere overheden. Binnen Het Waterschapshuis zijn twee afzonderlijke onderdelen opgezet waarin de collectieve en facultatieve taken zijn ondergebracht. Tussen deze onderdelen is een strikt financiële scheiding aangebracht, zodat waterschappen die niet aan facultatieve taken deelnemen hierover geen financieel risico lopen.

DE NEDERLANDSE WATERSCHAPSBANK N.V.

Hoofddoelstelling van de Nederlandse Waterschapsbank N.V. is het zo goed en goedkoop mogelijk financieren van de Nederlandse publieke sector. De bank streeft niet naar maximale winst, maar naar een bij het karakter van de bank passend optimaal resultaat. Het waterschap Noorderzijlvest is eigenaar van ruim 2% van de aandelen.

N.V. GRONINGER MONUMENTEN FONDS

De N.V. Groninger Monumenten Fonds is in 2003 door acht partijen opgericht met als doelstelling een wezenlijke bijdrage te leveren aan het in standhouden en beheren van een deel van het cultureel erfgoed in de provincie Groningen. Het waterschap is eigenaar van ruim 9% van de aandelen.

SAMENWERKING IN DE WATERKETEN

In 2011 hebben dertig gemeenten, waterschappen en waterbedrijven in de regio Groningen-Drenthe afspraken gemaakt over samenwerken in de waterketen. Doel is de riolering, waterzuivering en drinkwatervoorziening beter op elkaar af te stemmen en taken in gezamenlijkheid uit te voeren. In 2014 is een besluit genomen over deelname aan het regionaal opgestelde samenwerkingsovereenkomst Waterketen Groningen / Noord-Drenthe. In deze overeenkomst zijn afspraken gemaakt over projecten die op regionale schaal belegd en uitgevoerd moeten worden en wat de rol van de deelnemende partners, waaronder ons waterschap, hierin is. Naast deze afspraken zijn er waterakkoorden vastgesteld met vijf samenwerkingsclusters. In deze clusters werken gemeenten, waterschap(pen) en drinkwaterbedrijven samen in projecten die aantoonbaar scoren op drie doelen, namelijk: kosten, kwaliteit en kwetsbaarheid. In de jaren tot 2020 vindt gefaseerde uitvoering van alle afspraken plaats die zowel op regionaal niveau als in de clusters zijn gemaakt. De uitvoering van alle projecten op regionaal niveau is belegd bij een aangestelde waterregisseur.

OVERIGE SAMENWERKINGSVERBANDEN

Daarnaast zijn nog enkele samenwerkingsverbanden aangegaan met andere overheden. Een voorbeeld is die voor de aanleg, het beheer, onderhoud en instandhouding van systemen voor de Individuele Behandeling van Afvalwater (IBA's). Verder kan genoemd worden de beheerovereenkomst met betrekking tot zuiveringstechnische werken tussen het waterschap Noorderzijlvest en Wetterskip Fryslân en waterschap Drents Overijsselse Delta. Sinds het jaar 2000 zijn afspraken gemaakt over het beheer en de verdeling van kosten. Tenslotte neemt Noorderzijlvest deel in de Stichting Toegepast Onderzoek Waterbeheer (STOWA) en in de Unie van Waterschappen.

5. VASTSTELLEN JAARPLAN 2019

HET ALGEMEEN BESTUUR VAN HET WATERSCHAP NOORDERZIJLVEST:

overwegende dat het ontwerp van het Jaarplan 2019 gedurende veertien dagen ter inzage heeft gelegen; gezien het door het dagelijks bestuur van het waterschap Noorderzijlvest opgesteld ontwerp van het Jaarplan 2019 d.d. 6 november 2018; gelet op artikel 100 van de Waterschapswet.

BESLUIT:

1. Het Jaarplan 2019 van het waterschap Noorderzijlvest als volgt vast te stellen:

naar de programma's van het waterschap:

Waterveiligheid	€	9.001.000
Voldoende en gezond water	€	20.131.000
Gezuiverd water	€	17.592.000
Bestuur & Organisatie	€	<u>20.180.000</u>
Totaal generaal	€	66.904.000

naar kosten- en opbrengstensoorten:

Totaal van de lasten	€	81.855.000
Totaal aan baten zonder omslagen en onttrekking reserve	€	<u>14.951.000</u>
	€	66.904.000

Te dekken door omslagen en heffingen:

Watersysteem	€	39.641.000
Zuiveren	€	<u>25.363.000</u>
	€	65.004.000

Te dekken door onttrekking algemene reserve Zuiveren:

	€	<u>1.900.000</u>
	€	66.904.000

2. Kennis te nemen van de meerjarenraming 2020 – 2022;
3. De uit het Jaarplan 2019 voortvloeiende Tarievennota 2019 vast te stellen;
4. De uit het Jaarplan 2019 voortvloeiende Belastingverordeningen 2019 vast te stellen;
5. Een verzamelkrediet voor voorbereidingskosten te verstrekken van € 1.400.000 voor 2019;
6. Een krediet te verstrekken van in totaal € 20.110.852 voor de uitvoering van 36 projecten, in het Jaarplan 2019 gecategoriseerd met de letter "A".

Aldus besloten in de vergadering van het Algemeen Bestuur van het Waterschap Noorderzijlvest, gehouden op 28 november 2018 te Groningen.

Het Algemeen Bestuur:

Bert Middel, dijkgraaf

Evelien van der Kuil, ad interim secretaris-directeur

BIJLAGEN

BIJLAGE 1 Investeringsplan 2019-2022

In deze bijlage zijn de volgende tabellen opgenomen:

- Een tabel (in mln.) voor de investeringen in de voorbereidingsfase van de nieuwe en lopende projecten, ingedeeld naar thema's.
- Een tabel (in mln.) van nieuwe investeringen voor planvorming en realisatie die vanaf begrotingsjaar 2019 starten, ingedeeld naar thema's.
- Een tabel (in mln.) van reeds verstrekte kredieten voor planvorming en realisatie uit voorgaande jaren, ingedeeld naar thema's.

Aan het eind van deze bijlage worden alle zogenaamde nieuwe A investeringen per project beschreven.

TABEL: INVESTERINGEN IN DE VOORBEREIDINGSFASE VAN DE NIEUWE EN LOPENDE PROJECTEN, INGEDEELD NAAR THEMA'S

	Projecten in de voorbereidingsfase		Bestedingen			
Thema	x € 1mln.	Restant 2018 (raming)	2019	2020	2021	2022
1A	Nieuwe projecten	-	-	-	-	-
1A	Overlopende projecten	3,1	2,9	0,2	-	-
2A	Nieuwe projecten	-	0,1	-	-	-
2A	Overlopende projecten	2,9	2,3	0,6	0,1	-
3A	Nieuwe projecten	-	1,3	-	-	0,2
3A	Overlopende projecten	0,6	0,6	-	-	-
3B	Nieuwe projecten	-	-	-	-	0,2
3B	Overlopende projecten	-	-	-	-	-
			7,1	0,7	0,1	0,4

TABEL: NIEUWE INVESTERINGEN VOOR PLANVORMING EN REALISATIE DIE VANAF BEGROTINGSJAAR 2019 STARTEN, INGEDEELD NAAR THEMA'S

Vaststelling krediet:

A. Vaststelling krediet bij jaarplan 2019

B. Apart voorstel in 2018/2019 aan Algemeen Bestuur

		Nieuwe investerings voor planvorming en realisatie	Bestedingen				
	x € 1mln.		2019	2020	2021	2022	
Thema		Totaal krediet					
1A	Bijdr.Hoogwaterbeschermingsprogramma *	11,8	2,9	3,2	2,8	2,9	A
1A	HWBP project Lauwersmeerdijk	26,1	-	1,8	2,9	21,4	B
1A	Zorgplicht review primaire keringen	0,1	0,1	-	-	-	A
1B	Versterken Eemskanaal kade 2015 - 2019	11,7	11,7	-	-	-	B
1B	Overige regionale kades	7,6	7,5	0,1	-	-	B
1C	Optimalisatie/update Modellerings Hoogwater	0,1	0,0	0,1	-	-	A
2A	Uitbreiding capaciteit Schaphalsterzijl	2,7	2,6	0,1	0,1	-	B
2A	Uitvoering Deltaprogramma Zoetwater	1,0	-	0,3	0,3	0,3	B
2A	Renovatie elektrische installatie Spijkersterpompen	3,8	1,9	1,9	0,1	-	B
2A	Waterstructuurplan Westrand	0,2	0,2	-	-	-	A
2A	Optimalisatie waterberging Eelder- en Peizermeden (realisatie)	12,3	1,0	6,0	5,3	-	B
2A	Maatregelen nav. peilbesluiten 7 blokken Smilde	0,4	0,3	0,1	-	-	A
2A	Herinrichting Westeremdermaar	0,4	0,1	0,3	-	-	A
2A	Stedelijk water	0,1	0,1	-	-	-	A
2A	Tractie (kranen, maaiaparaatuur en tractoren en auto's) *	3,3	0,8	0,8	0,8	0,8	A
2A	Renovatie stroomkokers + schuiven Cleveringsluis	2,3	-	0,4	1,0	1,0	A
2A	Peilbesluiten bodemdaling, uitvoeringsprogramma 2017-2021	1,3	0,1	0,4	0,4	0,4	A

		Nieuwe investerings voor planvorming en realisatie	Bestedingen				
	x € 1mln.						
Thema		Totaal krediet	2019	2020	2021	2022	
2A	Klimaatadaptatie	4,7	0,6	1,4	1,4	1,4	B
2A	Hunzezone Groningen	0,1	0,0	0,1	-	-	B
2A	Zuidelijk Wester Kwartier	16,2	2,0	8,1	2,0	4,1	B
2A	Onderleider gemaal het Anker	0,1	0,1	-	-	-	A
2A	Uitbreiding gemaal HD Louwes	6,7	-	-	0,5	6,3	B
2A	Vernieuwen gemaal de Rollen	0,2	0,2	-	-	-	A
2A	Vervangen besturingskast gemaal Den Deel	0,2	0,2	-	-	-	A
2A	Ontwikkeling WAM waterkwantiteit	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1	A
2A	Inventarisatie Oeververdediging (beb. kom)	0,3	0,3				A
2B	Afronding natuurvriendelijke oevers vorige KRW-periode	0,8	-	0,3	0,5	-	A
2B	Uitvoeren oplossen vismigratie knelpunten	1,4	0,3	0,6	0,6	-	B
2B	Vermindering landbouwemissie (bijdrage NZV aan DAW)	1,9	0,5	1,4		-	A
2B	Uitvoering deelplan Paterswoldsemeer oost (Meerwegzijde)	0,4	0,1	0,3	-	-	B
2B	Delta-aanpak waterkwaliteit en zoetwater	0,2	0,1	0,1	-	-	A
2B	Habitat flora in beek	0,2	0,1	0,1	-	-	A
2B	KRW 2016-2021	0,8	-	0,1	0,1	0,7	B
2B	Natuurlijke inrichting bovenlopen Eelderdiep	0,3	0,1	0,2	-	-	A
2B	Ontwikkeling WAM waterkwaliteit	0,1	0,1	0,1	-	-	A
2B	Project Zaagblad en Stenhorsten	0,5	0,1	0,2	0,3	-	A
2B	Realisatie permanente stroming binnen beekprofiel	0,1	0,1	-	-	-	A
2B	Verminderen effluent /RWZI Dwarsdiepgebied	1,6	0,1	0,7	0,8	-	B

		Nieuwe investeringen voor planvorming en realisatie	Bestedingen				
	x € 1mln.						
Thema		Totaal krediet	2019	2020	2021	2022	
2B	Vispassagevoorziening De Waterwolf	0,2	0,0	0,1	-	-	A
2C	Groot onderhoud bruggen (v.a. 2018)	6,7	2,5	1,6	1,9	0,7	B
2C	Herautomatisering Muda te Winneweer	0,3	0,3	-	-	-	A
2C	Inventarisatie cultuurhistorie	0,1	0,1	-	-	-	A
3A	Aanleg persleiding Garmerwolde Eemshaven incl. gemaal	3,1	-	1,1	2,0	-	B
3A	Onderzoek naar 10 risicovolle leidingen	0,2	0,2	-	-	-	A
3A	Renovatie rioolgemalen fase 4 vanaf 2019	1,0	0,3	0,2	0,2	0,3	B
3A	RWZI Westerkwartier nieuwbouw persleidingen	11,1	0,1	5,0	6,0	-	B
3A	RWZI Westerkwartier nieuwbouw/ aanpassen rioolgemalen	3,1	0,2	1,4	1,5	-	B
3B	Vervangen procesautomatisering RWZI's	0,9	0,2	0,8	-	-	A
3B	Groot onderhoud RWZI's	1,4	-	0,9	0,3	0,3	B
3B	Uitvoering energiebesparende maatregelen RWZI's	2,8	1,1	1,6	0,1	0,1	B
3B	Energieneutraal 2025	0,4	0,1	0,1	0,1	0,1	A
3B	Onderzoek medicijnresten RWZI Garmerwolde	0,3	0,1	0,1	0,1	-	A
3B	RWZI Westerkwartier amoveren zuivering	1,8	0,2	0,2	0,3	1,1	B
3B	RWZI Westerkwartier KRW maatregelen en medicijnresten	0,1	-	-	-	0,1	B
3B	RWZI Westerkwartier nieuwbouw zuivering	20,2	0,3	10,0	8,0	1,9	B
3B	Vervangen meetapparatuur RWZI Garmerwolde	0,3	-	-	-	0,3	B
3B	Aanleg zonneparken bij RWZI'S	1,8	0,8	1,0	-	-	B
3C	Alginaat onderzoek (circulaire economie)	0,3	0,1	0,1	0,1	-	A
3C	Realisatie slibbehandeling RWZI Garmerwolde (fase 2, droging/transport)	17,8	0,1	0,2	5,5	12,0	B

		Nieuwe investerings voor planvorming en realisatie	Bestedingen				
	x € 1mln.						
Thema		Totaal krediet	2019	2020	2021	2022	
4A	Verkiezingen 2019	0,4	0,4	-	-	-	A
4A	Verkiezingen 2023	0,2	-	0,1	0,1	0,1	A
4C	Gegevensbeheer en infosystemen onder architectuur	1,2	0,2	0,5	0,5	-	A
4C	Vernieuwing infrastructuur buitenlocaties	0,4	0,1	0,1	0,1	-	A
4C	Vernieuwing DATA opslag en infra	0,4	0,2	0,1	-	-	A
		198,5	41,7	54,2	46,5	56,2	

* Voor deze kredieten geldt dat gelijktijdig met het jaarplan alleen de besteding 2019 wordt vastgesteld.

**TABEL: VERSTREKTE KREDIETEN VOOR PLANVORMING EN REALISATIE UIT VOORGAANDE JAREN,
INGEDEELD NAAR THEMA'S**

	x € 1mln.	Reeds verstrekte kredieten voor planvorming en realisatie	Restant						na
Thema		Totaal krediet	2019	2019	2020	2021	2022	2022	
1A	HWBP project Delfzijl-Eemshaven	128,3	36,4	33,5	1,5	1,0	-	-	
1A	Toetsing primaire kering 2016-2023	2,4	0,8	0,4	0,2	0,1	0,1	-	
1B	Dijkpark Garmerwolde	8,0	1,1	0,4	0,4	-	-	-	
1B	Maatregelen keringen Noord-Willemskanaal/ Reitdiep	6,7	2,8	1,5	0,8	-	-	-	
1B	Lauwersmeergebied Voorbereidingsfase	15,5	13,6	13,5	-	-	-	-	
1B	Versterken Eemskanaal kade 2015 - 2019	61,5	6,4	6,4	-	-	-	-	
1B	Overige regionale kades	2,4	0,9	0,9	-	-	-	-	
1C	Netcentrisch werken	0,1	0,1	0,0	-	-	-	-	
2A	Uitvoering Deltaprogramma Zoetwater	0,3	0,0-	-	-	-	-	-	
2A	Vispasseerbaar maken Cleveringsluis	0,0	0,0	0,0	-	-	-	-	
2A	Uitvoering renovatie/ optimalisatie Rottegat	0,9	0,7	1,1	-	-	-	-	
2A	Renovatie 1 stroomkoker + schuiven Cleveringsluis	3,2	1,5	0,9	0,6	-	-	-	
2A	Voorbereiding herstel kades Schouwerzijl, Niezijl en 2e schil	1,0	0,8	0,3	-	-	-	-	
2B	Afronding natuurvriendelijke oevers vorige KRW-periode	3,1	0,8	0,6	0,2	-	-	-	
2B	4 KM NVO Reitdiep-Kommerzijl 2016	0,3	0,1	0,1	-	-	-	-	
2B	2 km NVO Hoendiep Aduarderdiep	0,1	0,1	0,1	-	-	-	-	
2B	Kwaliteitsverbetering Paterswoldsemeer	2,6	2,6	1,6	0,9	-	-	-	
2B	Vermindering landbouwemissie (bijdrage NZV aan DAW)	2,3	1,8	0,4		1,4			

	x € 1mln.	Reeds verstrekte kredieten voor planvorming en realisatie	Restant					na
Thema		Totaal krediet	2019	2019	2020	2021	2022	2022
2C	Vervanging brug Fraamklap (bijdrage)	0,2	0,2	0,2	-	-	-	-
2C	Groot onderhoud bruggen (v.a. 2018)	1,1	0,9	0,9	-	-	-	-
3A	Renovatie rioolgemaal fase 4 (15,16,17 en 18)	1,7	0,0-	0,0	0,0	-	-	-
3A	Nazorg persleiding Uithuizen-Uithuizermeeden (507)	0,1	0,2	0,1	-	-	-	-
3B	CE markering (AWK binnen NZV) (Asset Management)	0,55	0,13	0,10	-	-	-	-
3B	Vervangen procesautomatisering RWZI's	1,30	0,25	0,25	-	-	-	-
3C	Vervanging filterpersen RWZI Garmerwolde	8,3	4,8	4,3	-	-	-	-
4C	Sturen en Beheersen	0,2	0,2	0,1	-	-	-	-
4C	Implementatie Onderhoudsbeheersysteem	0,4	0,1	0,1	-	-	-	-
4C	Aansluiten op basisregistratie	0,1	0,0	0,0	-	-	-	-
		252,5	77,0	67,6	4,7	2,5	0,1	-

TOELICHTING OP A INVESTERINGEN 2019 EN VERDER

Hieronder staan alle investeringen in de periode 2019-2022 met een A. Alleen voor investeringen met een A voor 2019 wordt nu krediet verleend.

Programma 1 Waterveiligheid

Hoogwaterbeschermingsprogramma (jaarlijkse bijdrage)	€ 2,9 miljoen
--	---------------

Landelijk is afgesproken dat vanaf 2011 de kosten van de maatregelen vanuit het Hoogwaterbeschermingsprogramma voor 50% betaald worden door de waterschappen en 50% door het Rijk. Jaarlijks dragen de waterschappen hiervoor in totaal € 180 miljoen aan bij. Het aandeel dat elk waterschap hieraan bijdraagt is bepaald op basis van oppervlakte beheergebied en inwoneraantal. De bijdrage van Noorderzijlvest voor het jaar 2019 bedraagt € 2,9 miljoen.

Zorgplicht review primaire keringen	€ 0,1 miljoen
-------------------------------------	---------------

Nieuw: 50.000 budget voor een externe review van de implementatie van Zorgplicht bij Noorderzijlvest in lijn met andere waterschappen.

Optimalisatie/update Modellerings Hoogwater	€ 0,1 miljoen
---	---------------

Met deze investering continueren we de DV2050 maatregel 'maalstop' waarbij we ons met name richten op de implementatie van de juiste software van de onderstations bij de desbetreffende gemalen.

Programma 2 Voldoende en gezond water

Waterstructuurplan Westrand	€ 0,2 miljoen
-----------------------------	---------------

Nadat in 2018 het Waterstructuurplan Westrand samen met de gemeente Groningen goed is voorbereid, is het tijd voor uitvoering. Het eerste "laaghangend fruit" is al in 2018 ter hand genomen. In 2019 voorzien we, ook nu weer samen met de gemeente Groningen, de verdere uitvoering van maatregelen om het watersysteem in de westelijke stadsrand van Groningen robuust en toekomstbestendig te maken.

Maatregelen nav. Peilbelsuiten 7 blokken Smilde	€ 0,4 miljoen
---	---------------

De voorgenomen werkzaamheden zijn: optimalisatie gemaal De Slokkert dmv frequentie regelaars, het verplaatsen/optimaliseren van stuwen, het maken van inlaten en vervangen van duikers en diverse cultuurtechnische maatregelen.

Herinrichting Westeremdermaar	€ 0,4 miljoen
-------------------------------	---------------

Voor de herinrichting van delen van het Westeremdermaar wordt de planvorming opgestart.

Stedelijk water	€ 0,1 miljoen
Onderzoek naar maatregelen voor het bevorderen van klimaatadaptatie en water in bebouwd gebied.	
Tractie (kranen, maaiapparatuur en tractoren en auto's)	€ 0,8 miljoen
Jaarlijks opgenomen krediet voor de aanschaf c.q. vervanging van tractoren, kranen, maaiapparatuur en overige aanbouwapparatuur ten behoeve van het beheer en onderhoud van onze keringen en watersystemen.	
Renovatie stroomkokers + schuiven Cleveringsluis	€ 2,3 miljoen
Deze activiteit is het uitvoering geven aan het meerjaren onderhoudsplan voor de Cleveringsluizen, met als doel een veilig en betrouwbaar afvoer van het waterbezwaar van het boezemwater van Noorderzijlvest.	
Peilbesluiten bodemdaling uitvoeringsprogramma 2017-2021	€ 1,3 miljoen
Binnen een gebied 45.000 hectare treedt meer dan 10 cm bodemdaling op door aardgaswinning. Deze bodemdaling heeft invloed op het watersysteem. Binnen het programma bodemdalingsspeilbesluiten wordt deze invloed inzichtelijk gemaakt. De aanpassing van de waterpeilen zoals noodzakelijk vanuit bodemdaling wordt bepaald en wordt vastgelegd. Ook de maatregelen die nodig zijn aan het watersysteem worden geïdentificeerd. Voor de periode tot en met 2021 zitten binnen het programma de boezemgebieden: 1e schil Electraboezem en Fivelingoboezem en de polders: De Delthe, Hemert, Spijksterpompen, Casper Hommes Garmerwolde-Rottegat, Fledderbosch en Oudezijl. De kosten van zowel het opstellen van de peilbesluiten als de kosten van de uitvoering van inrichtingsmaatregelen worden geclaimd bij de commissie bodemdaling.	
Onderleider gemaal het Anker	€ 0,1 miljoen
Onderzoeken wat de meest economische keuze is voor KGM het Anker op basis van LCC. Het aanbrengen van een onderleider of het renoveren van het gemaal.	
Vernieuwen gemaal de Rollen	€ 0,2 miljoen
Projectontwikkelaar Ebbekink heeft bij het waterschap een toetsing op de waterwet aangevraagd op hun plan voor de ontwikkeling van het terrein langs de weg 'Rollen' ter hoogte van de Ruischerbrug tussen het Damsterdiep en het Eemskanaal. De projectontwikkelaar heeft de intentie om op het terrein 4 woningen te realiseren. Hiermee wordt er meer verhard oppervlak gecreëerd wat in de huidige situatie niet kan afwateren. Ten westen van dit terrein bevinden zich vier woningen en een bedrijventerrein van ESSO/Tamoil ten behoeve van de op- en overslag van diesel. De vier woningen en het bedrijventerrein wateren af via het bestaande gemaal 'De Rollen' (KGM 066) met een capaciteit van 1 m ³ /min. Het waterschap wil dit gemaal graag verplaatsen	

vanwege de beperkte toegang voor onderhoud en de capaciteit vergroten i.v.m. wateroverlast bij de bewoners en de projectontwikkeling.

Vervangen besturingskast gemaal Den Deel € 0,2 miljoen

De gemaalbesturing van KGM Den Deel is verouderd en kan niet aangepast worden aan de functionele eisen. De elektrische installatie is verouderd en voldoet niet meer aan de norm. Hiervoor moet de gemaalbesturing (PLC en software) en de elektrische installatie worden vervangen.

Ontwikkeling WAM waterkwantiteit € 0,2 miljoen

Dit project bestaat uit het bouwen van de waterkwantiteitscomponent van het Water Analyse Management (WAM) systeem en het importeren van meteorologische en hydrologische gegevens daarin.

Verminderen landbouw emissies bijdr. NZV aan DAW € 3,7 miljoen

In 2018 zijn in Drenthe drie DAW-projecten ter reductie van erf- en perceelemissie-/ bodemstructuurverbetering van start gegaan met een doorloop tot in 2021. Het beschikbare DAW-budget voor ons Drentse beheergebied is hiermee grotendeels weggezet. In Groningen startte in 2018 het project 'Trijntje, bodemverbeterplannen Grunniger klei'. In november 2018 volgt een Groningse openstelling met ruimte voor twee erfemissie- en twee perceelemissie-/ bodemstructuurverbeteringprojecten (2019-2021). Eind 2019 of begin 2020 volgt de laatste Groningse openstelling, voor investeringsmaatregelen voortvloeiend uit de eerdere projecten.

Delta-aanpak waterkwaliteit en zoetwater € 0,2 miljoen

De Delta-aanpak Waterkwaliteit en Zoetwater geeft een extra impuls aan de waterkwaliteitsverbetering in 2016-2021, met als prioriteiten: nutriënten, gewasbeschermingsmiddelen en medicijnresten. In 2019 start een onderzoek naar noodzakelijke aanvullende DAW-maatregelen in 2022-2027. Ter voorbereiding van maatregelen in verband met medicijnresten (diergeneesmiddelen en humane medicijnen) en gewasbeschermingsmiddelen wordt effectgerichte monitoring uitgevoerd; waar mogelijk worden al maatregelen genomen.

Habitat flora in beek € 0,2 miljoen

Uitvoering van de beekinrichtingsmaatregel 'Habitat flora in beek' staat voor 2019-2020 op het programma. Om meer geschikt habitat voor watergerelateerde flora en fauna te creëren, worden over een lengte van 3 km waterlopen en oevers natuurlijker ingericht. Dit gebeurt in watergangen waar geen natuurlijke inrichting of hermeandering heeft plaatsgevonden.

Natuurlijke inrichting bovenlopen Eelderdiep

€ 0,3 miljoen

De maatregel 'Natuurlijke inrichting bovenlopen Eelderdiep' (2019-2020) betreft het natuurlijk inrichten van een bovenloop van het Eelderdiep. Deze KRW-maatregel voor 2e KRW-planperiode is opgenomen in het project 'Vissen voor Verbinding', waarvoor bij het Waddenfonds een subsidie wordt aangevraagd.

Ontwikkeling WAM waterkwaliteit

€ 0,1 miljoen

In 2019-2020 wordt een tool ontwikkeld waarmee ook onze ecologische gegevens in ons Water Analyse Managementsysteem (WAM) kunnen worden opgenomen. Het WAM helpt bij het verantwoord en kostenefficiënt uitvoeren van systeemanalyses voor onder andere de KRW en bij de ecologische en fysisch-chemische beoordelingen voor de KRW.

Realisatie permanente stroming binnen beekprofiel

€ 0,1 miljoen

In het KRW-waterlichaam 'Bovenlopen Eelder- en Peizerdiep' wordt in 2019 de maatregel 'Realisatie permanente stroming binnen beekprofiel' uitgevoerd. Voor het bereiken van een gezond beekleven is stroming van groot belang. Binnen de marges van de hydrologische eisen wordt getracht de stroming te vergroten, met name in het zomerhalfjaar.

Vispassagevoorziening De Waterwolf

€ 0,2 miljoen

In 2019 begint de voorbereiding van de aanleg van de Vispassagevoorziening De Waterwolf, een KRW-maatregel uit de 2e KRW-planperiode. In het kader van de peilproef op het Lauwersmeer realiseert de provincie Groningen een tijdelijke vismigratievoorziening en wordt de vismigratie gemonitord. Uitvoering van de maatregel vindt plaats na de peilproef.

Herautomatisering Muda te Winnenweer

€ 0,3 miljoen

Mudadraai moet electrotechnisch opgeknapt worden.

Inventarisatie Cultuurhistorie

€ 0,1 miljoen

Eenmalig opgenomen krediet om een totaalinventarisatie te maken van het totale areaal cultuurhistorie. De vorige inventarisatie is verouderd en onvolledig.

Inventarisatie Oeververdediging bebouwde kom

€ 0,3 miljoen

Om tot goed planmatig beheer en onderhoud van de oeververdedigingen te komen is allereerst inventarisatie nodig. Er is gekozen om de oeververdedigingen in bebouwd gebied te inventariseren, omdat we hier meer risico's lopen. Na inventarisatie volgt inspectie en zal een kostenindicatie gegeven kunnen worden voor vervanging/renovatie. Deze investering voorziet alleen in de inventarisatie, aangezien er na de inventarisatie pas inzicht is in de kosten voor inspectie.

Programma 3 Gezuiverd water

Onderzoek naar 10 risicovolle leidingen	€ 0,2 miljoen
---	---------------

In 2019 wordt gestart om de top 10 risico-persleidingen vanuit onderhoudsoptiek te inspecteren op staat van onderhoud. Op basis van dit plan wordt een meerjarig vervangingsplan opgesteld voor de jaren vanaf 2020.

Vervangen procesautomatisering RWZI's	€ 0,9 miljoen
---------------------------------------	---------------

In 2019 wordt gestart met de vervanging van de procesautomatisering van een 3-tal rioolwaterzuiveringsinstallaties.

Energie neutraal 2025	€ 0,4 miljoen
-----------------------	---------------

In 2019 wordt gestart met het uitvoeringsprogramma om in 2025 te voldoen aan een energieneutraal waterschap, door samenwerking en door het toepassen van innovaties en energie(terug)winning. (streven in 2025 100 % energieneutraal). We kijken daarbij tevens welke rol het waterschap zelf heeft in opwekking van duurzame energie (zon/ wind) in kader van energietransitie. Circulaire economie is het derde onderdeel van de bestuurlijke afspraken over duurzaamheid. Het gaat hierbij om het hergebruik van grondstoffen.

Onderzoek medicijnresten RWZI Garmerwolde	€ 0,3 miljoen
---	---------------

Het waterbedrijf Groningen is voornemens een waterfabriek op de locatie Garmerwolde te bouwen voor waterlevering aan de industrie in het Eemshavengebied, er wordt hierbij nadrukkelijk gekeken naar het inzetten van effluent van de RWZI Garmerwolde. In dit kader starten we een onderzoek om medicijnresten uit afvalwater te verwijderen op deze manier kunnen we werk met werk maken en kan het effluent gebruikt worden als proceswater voor de waterfabriek.

RWZI Westerkwartier krw maatregelen en medicijnresten	€ 0,1 miljoen
---	---------------

Wij zijn continu bezig met het optimaliseren/ bedrijfsmatig verbeteren van de zuiveringen. In de komende jaren wordt hiervoor onderzocht welke maatregelen we kunnen treffen voor de terugdringing van medicijnresten en 'opkomende stoffen' in afvalwater (binnen Delta-aanpak). Het vergt in ieder geval extra monitoring voor de waterkwaliteit. Landelijk zijn hierover bestuurlijke afspraken gemaakt tussen de Unie en het Ministerie van I&W. Bij Noorderzijlvest zijn 3 hotspots onderkent te weten de RWZI's te Marum, Uithuizermeeden en Garmerwolde. We kijken op basis van het lopende monitoringsprogramma naar koppelkansen om deze hotspots aan te pakken.

Vervangen meetapparatuur RWZI Garmerwolde	€ 0,3 miljoen
---	---------------

in 2022 moet de meetapparatuur op de RWZI Garmerwolde worden vervangen i.v.m. de technische levensduur.

Alginaat onderzoek (circulaire economie)

€ 0,3 miljoen

Het DB heeft in 2018 ingestemd in het kader van grondstoffenonderzoek samen met een 6 tal waterschappen onderzoek te doen naar alginaat terugwinning uit Neredaslib

Programma 4 Bestuur en organisatie

Verkiezingen 2019

€ 0,4 miljoen

Op 20 maart 2019 zijn de waterschapsverkiezingen. Het grootste deel van de kosten voor de waterschapsverkiezingen wordt gemaakt in 2019 en onder andere gebruikt voor de landelijke en regionale communicatiecampagne, betaling aan de gemeenten voor het organiseren van de verkiezingsdag en tevens interne kosten (uitslagenbrunch etc.).

Verkiezingen 2023

€ 0,2 miljoen

Op grond van landelijke afspraken wordt vanaf 2019 jaarlijks een bedrag in de begroting/meerjarenraming gereserveerd voor een bijdrage in de kosten aan de gemeenten voor het organiseren van de verkiezingen in 2023.

Gegevensbeheer en infosystemen onder architectuur

€ 1,2 miljoen

Bij de verschillende processen zijn veel applicaties in gebruik. Omdat werkzaamheden elkaar raken, wisselen we informatie tussen applicaties uit. De koppelingen die we hierbij nu gebruiken zijn vaak 1 op 1 koppelingen tussen twee applicaties. Als gevolg van nieuwe ontwikkelingen neemt de behoefte aan uitwisseling en combinatie van informatie alleen maar toe. We hebben daarom een standaard manier nodig voor het uitwisselen van informatie, binnen de organisatie en met derden. Daarvoor zetten we middleware architectuur op.

Vernieuwing infrastructuur buitenlocaties

€ 0,4 miljoen

Onze buitenobjecten zoals bijvoorbeeld poldergemalen zijn voorzien van 3G technologie (modems). Alle providers van datacommunicatie en telefonie vervangen 3G voor 4G en 5G. Wij zullen alle 3G modems gaan vervangen voor 4G modems om een goed werking van onze objecten te garanderen

Vernieuwing DATA opslag en infra

€ 0,4 miljoen

In 2019 worden de servers welke wij gebruiken voor onze data opslag vervangen. Het betreft hier een periodieke vervanging. Tevens wordt de daarbij behorende infrastructuur aangepast. Dit zijn maatregelen welke bijdragen aan informatie –veiligheid, betrouwbaarheid en stabiliteit.

BIJLAGE 2 Jaarplan naar kosten- en opbrengstensoorten

Nummer kosten-soort	Omschrijving	Jaarplan 2019	Jaarplan 2018	Rekening 2017	Nummer kosten-soort	Omschrijving	Jaarplan 2019	Jaarplan 2018	Rekening 2017
401	Rentelasten	4.821	4.716	4.411	800	Rentebaten	100	115	138
402	Afschrijvingen	19.516	18.235	17.134	810	Dividenden	0	0	632
	Sub-totaal kapitaallasten	24.336	22.951	21.544	820	Baten personeelskosten	842	944	1.011
410	Sal. huidig pers. en bestuurders	18.477	16.659	15.513	830	Opbrengst werken voor derden	10.885	10.882	11.748
411	Uitk. voormalig pers. en best.	189	218	256	840	Opbrengst eigendommen	49	49	212
412	Sociale lasten	5.177	4.175	3.849	850	Waterschapsbelastingen	65.004	61.261	59.390
413	Overige personeelskosten	1.815	1.561	1.233	860	Bijdragen van derden	205	203	215
414	Personeel van derden	1.075	700	1.399	870	Onttrekkingen aan voorzieningen	306	402	381
	Sub-totaal personeelskosten	26.733	23.314	22.250	880	Onttrekkingen aan reserves	40	40	1.015
420	Gebruiksgoederen	1.185	1.104	1.139	890	Doorberekeningen aan projecten	2.524	1.716	1.685
421	Verbruiksgoederen	4.069	3.754	3.745		Onttrekking reserves tbv tarieven	1.900	624	0
422	Energie en water	3.389	3.346	3.527					
423	Huren, pachten en rechten	692	685	530					
424	Verzekeringen	301	291	296					
425	Belastingen	164	163	158					
426	Onderhoud door derden	7.837	7.645	7.923					
427	Ovg diensten door -/bijdr. aan derden	13.139	12.972	14.459					
	Sub-totaal goederen en diensten	30.776	29.961	31.776					
460	Toevoegingen aan voorzieningen	0	0	787					
440	Onvoorzien	10	10	0					
430	Toevoegingen aan reserves	0	0	632					
	Nagekomen lasten	0	0	0					
						Resultaat nadelig	0	0	562
	Totaal generaal	81.855	76.235	76.990		Totaal generaal	81.855	76.235	76.990

BIJLAGE 3 Kostenverdeelstaat / Verdeling nettolasten

KOSTEN- EN OPBRENGSTENVERDEELSTAAT JAARPLAN 2019						In € 1.000
Kosten- en opbrengstsoorten		1. Water- veiligheid	2. Voldoende & gezond water	3. Gezuiverd water	4. Bestuur & Organisatie	2019
LASTEN						
40	Kapitaallasten	6.290	6.994	10.003	1.050	24.336
41	Personeelskosten	3.292	7.555	4.111	11.775	26.733
42	Goederen en diensten	941	7.676	13.929	8.231	30.776
43	Toevoegingen voorz.	-	-	-	-	-
44	Onvoorzien	-	-	-	10	10
Totaal Lasten		10.522	22.224	28.043	21.065	81.855
BATEN						
80	Rentebaten	-	-	-	100	100
81	Dividenden	-	-	-	-	-
82	Baten Personeelslasten	520	-	-	322	842
83	Opbr. werken voor derden	32	792	10.035	26	10.885
84	Opbrengst eigendommen	-	-	-	49	49
85	Waterschapsbelastingen	-	-	-	-	-
86	Bijdragen van derden	77	129	-	-	205
87	Onttrekkingen voorziening	-	-	-	306	306
88	Onttrekking reserves	-	40	-	-	40
89	Geactiveerde lasten	894	1.133	416	82	2.524
Totaal Baten		1.521	2.094	10.451	885	14.951
Te dekken		9.001	20.131	17.592	20.181	66.904

VERDELING NETTOLASTEN PER PROGRAMMA NAAR TAAK					
in € 1.000	1. Waterveiligheid	2. Voldoende & gezond water	3. Gezuiverd water	4. Bestuur & Organisatie	Saldo
Watersysteem	8.924	19.782	224	10.711	39.641
Zuiveren	76	348	17.368	9.469	27.261
Totaal	9.001	20.131	17.592	20.181	66.904

BIJLAGE 4 Overzicht kengetallen t.o.v. Waterschapsspiegel

1	Kwaliteit taakuitoefening (kernindicatoren Waterschapsspeil)	Waterschap Noorderzijvest	Waterschapsspiegel 2018 (rekening 2017)
a	Lengte van de primaire waterkeringen (HWBP-projecten) die in de uitvoeringsfase zitten	12 km (van 20 km)	22 km (van 512 km)
b	Lengte van de getoetste regionale waterkeringen dat aan de normen voldoet	224 km (van 378 km)	6.290 km (van 9.543 km)
c	Aandeel van het beheergebied dat voldoet aan de normen ter voorkoming van wateroverlast	97,2%	99,0%
d	Aandeel van de meetpunten waar het oppervlaktewater voldoet aan de normen voor prioritaire en gevaarlijke stoffen (fosfor en stikstof, stand 2015)	46,2%/80,0%	46,0%/53,2%
e	De “zuiveringsprestatie”, de mate waarin zuurstof-bindende stoffen, fosfaat en nitraat uit het afvalwater worden verwijderd; stand 2017 (2016)	85,3% (87,7%)	87,7% (88,0%)

2	Investeringsuitgaven	Jaarplan 2019	Jaarplan 2018	Jaarrap- portage 2017	Waterschaps- spiegel 2018
a	Netto investeringsuitgaven	67,5 mln	40,1 mln	20,0 mln	703,1 mln
b	EMU-saldo	- 50,0 mln	-24,3 mln	-3,7 mln	- 60,0 mln

3	Financiële positie				
a	Netto schuld quote (vaste en vlottende schulden-vorderingen/totale opbrengsten) (definitie Unie)	Geen balans	Geen balans	258%	n.v.t.
b	Netto schuld quote (vaste leningen/ belastingopbrengsten) (definitie Waterschapsspeil)	290%	284%	293%	273%
c	Rentegevoeligheid (effect 1% hogere rente over het financieringstekort)	0,1 mln	0,7 mln	n.v.t.	n.v.t.
d	Weerstandvermogen (capaciteit/benodigd)	2,9	3,3	3,0	2,7
e	Saldo van baten en lasten (resultaat voor bestemming)	0 mln	-0,6 mln	-0,6 mln	n.v.t.
f	Kapitaallasten als percentage van de totale kosten (afschrijving en externe rente/totaal lasten)	29,7%	30,1%	28,0%	28,8%

4	Lastenontwikkeling	Jaarplan 2019	Jaarplan 2018	Waterschaps- spiegel 2017 (belasting 2018)
a	Hoogte lastendruk meerpersoonshuishouden met eigen woning in vergelijking met landelijk gemiddelde	€389	€ 375	€ 322
b	Stijging lastendruk meerpersoonshuishouden met eigen woning in vergelijking met landelijk gemiddelde	3,7% (t.o.v. 2018)	1,6% (t.o.v. 2017)	1,3% (t.o.v. 2017)
c	Hoogte lastendruk agrarische bedrijven in vergelijking met landelijk gemiddelde	€ 3.279	€ 3.001	€ 3.034
d	Stijging lastendruk agrarische bedrijven in vergelijking met landelijk gemiddelde	9,3% (t.o.v. 2018)	6,5% (t.o.v. 2017)	2,8% (t.o.v. 2017)

